

BULLETIN 2/2002

UMĚLECKO HISTORICKÁ SPOLEČNOST V ČESKÝCH ZEMÍCH / CZECH ASSOCIATION OF ART HISTORIANS

Několik slov od nového výboru a jeho předsedy

Letošní valná hromada Uměleckohistorické společnosti v českých zemích přinesla volby jejího nového výboru a s nimi také nová předsevzetí a plány. Výbor začal uvádět ve skutek některé z podnětů, které bylo možno slyšet na valné hromadě, nebo které členové výboru při té příležitosti sami vyjádřili jako svou představu UHS do budoucna.

Základní perspektivou se do příštího roku stává uskutečnění návratné ideje UHS: sjezd českých historiků umění! Touto akcí chceme upoutat pozornost širší veřejnosti i českých historiků umění k Uměleckohistorické společnosti, o našich „spících“ členech ani nemluvě. Sjezdem získáme konečně více prostoru k diskusím nad společnou odbornou problematikou, nežli míváme při valných hromadách. Otevřením přípravy programu i mimo své hranice chce UHS dát najevo, že jde o víc nežli o hru nebo rutinu, umožnit, aby při sjezdu přišel ke slovu celý bohatě strukturovaný obor. Důkladně jsme diskutovali formát i finanční náležitosti tohoto projektu a také jeho finále, tedy možnost zveřejnění výstupů sjezdu.

Entuziasmus plánů výboru UHS byl zchlazen letními povodněmi, které se přímo či nepřímo dotkly nás všech. Na nastalou dramatickou situaci pokládal výbor za nutné reagovat otevřenými dopisy, adresovanými jednak ministru kultury, jednak generálnímu řediteli Národní galerie v Praze. První dopis se týkal morální újmy, způsobené našim kolegům památkářům ve sdělovacích prostředcích, druhý vědomí rizik, plynoucích ze zacházení s národním pokladem, jež představuje sbírka středověkého umění, umístěná v klášteře sv. Anežky české.

První sjezd českých historiků umění Praha, září roku 2003

Sjezd bude pořádán Uměleckohistorickou společností v českých zemích pod záštitou Národního komitétu dějin umění. Má za cíl předně povzbudit historiky umění – nebo také další pracovníky, činné v souvisejících oborech památkové péče, muzeí a galerií a v dalších sektorech – ke promýšlení společných témat a problémů a rovněž podpořit vědomí veřejnosti o významu tohoto oboru a jeho současného rozvoje.

Je oddělen od valné hromady UHS a nemá suplovat specializované oborové konference apod. Jednání bude zaměřeno převážně k aktuální metodologii oboru, k jeho problematice v současnosti a všeobecně ke komunikaci uvnitř oboru.

Je plánován pro 300 účastníků v rozsahu dvou jednacích dnů. Z nich každý bude mít na programu tříhodinové plenární zasedání a 2 tříhodinové simultánní sekce, jakož i večerní program (přednáška seniora nebo prominentního zahraničního účastníka). Počítá se celkem s 34 hlavními dvacetiminutovými příspěvky a navazujícími diskusními bloky.

Program a témata sjezdu budou následující:

První den: Sebereflexe dějin umění

Plénium: Dějiny umění a kritická teorie v našich podmínkách

Sekce: Interdisciplinární spolupráce: filosofie, teologie, psychologie

Sekce: Interdisciplinární spolupráce: historie a kulturní antropologie

Druhý den: Společenská zodpovědnost dějin umění

Sekce: Památková péče mezi erárem a komunitou

Sekce: Krize muzeí a výstavní show

Plénium: České umění nebo umění v českých zemích?

Předpokládáme vydání abstrakt sjezdu ve sborníku o rozsahu ca. 70 tiskových stran a dále zveřejnění příspěvků v plném rozsahu na webové stránce UHS.

Konferenční poplatek bude činit 150 Kč a 50 Kč pro studenty a seniory. Mimopražským mluvčím by měly být hrazeny noclehy. Účastníci sjezdu obdrží tištěné materiály sjezdu, občerstvení, visačku a přístup zdarma na uzavřenou akci, kterou upřesníme v dalším čísle Bulletinu UHS.

Přípravný výbor sjezdu se ustavil v rámci výboru UHS (v původním složení: Anděla Horová, Marie Klimešová, Milan Kreuzzieger, Vojtěch Lahoda, Pavla Machalíková, Roman Prah) a do svých řad pojal též Milenu Bartlovou, Lubomíra Konečného a Lubomíra Slavička. Přípravný výbor spolu s moderátory jednotlivých částí jednání rozhodne o konečném výběru mluvčích na sjezdu.

Příhlášky k vystoupení na sjezdu zasílejte, prosím, v podobě jednostránkových abstrakt Vašeho příspěvku na adresu UHS do 28. 2. 2003. Tentýž termín platí pro přihlášení se moderátorů.

Konečný program sjezdu bude oznámen v 1. čísle tohoto Bulletinu v dubnu 2003. Zároveň s tím budou k dispozici přihlášky k účasti na sjezdu.

Přípravný výbor sjezdu

Uměleckohistorická společnost byla před povodněmi spoluorganizátorem diskuse na téma vztahu mezi architekty a památkáři, a po nich uspořádala v souvislosti se situací vyvolanou povodněmi besedu k osudům zmíněné sbírky středověkého umění. Hlavní materiály první z těchto diskusí představují jádro tohoto čísla Bulletinu a příspěvky z druhé z nich by mělo přinést číslo následující.

Výbor UHS se vůbec na podzim vrátil ke svým plánům, jak postupně a dlouhodobě rozvinout potenciál UHS a oživit její činnost. To se týká hlavně našich zájmových sekcí. Chceme také využít nástroje komunikací, zveřejňování zpráv pohotověji, nežli jsme s to v Bulletinu. Oprášená byla už dříve existující webová (internetová) stránka UHS, která se od nynějška stane aktuálnější (a mohla by být také obsažnější) protějškem tohoto Bulletinu. Byla zřízena také e-mailová adresa, na kterou se s podněty adresovanými UHS lze rychle a snadno obracet. Bližší informace o tom všem se nacházejí v tomto čísle Bulletinu, který ovšem zůstane nadále bezpodmínečně zachován. Dokonce bychom rádi, aby se – i přes množství textu, rostoucí při omezeném formátu – stal čitelnějším.

Máme na 500 členů, ale chceme náš počet dále rozšířit, a zastupovat rovněž zájmy mnoha dalších historiků umění. Nakolik se výboru podaří tyto cíle splnit, záleží koneckonců na samotných členech Uměleckohistorické společnosti, neboť ta není centralistickou organizací. Smyslem práce výboru je v podstatě usnadňovat odborné iniciativy a dobrou vůli jednotlivých členů UHS i jejich skupin, na nichž je existence tohoto spolku především založena.

Roman Prahel

Zpráva o činnosti výboru v období 2001–2002

Výbor pracoval ve složení: PhDr. Zdenka Bláhová, PhDr. Martin Herda, PhDr. Anděla Horová, PhDr. et RNDr. Milan Kreuzzieger, Mgr. Roman Musil, PhDr. Alena Potůčková, PhDr. Marie Schenková, PhDr. Lubomír Sršeň, prom. hist. Dagmar Stará, Mgr. Filip Suchomel, PhDr. Anežka Šimková, Mgr. Libor Štůrc a prof. PhDr. Lubomír Slaviček (před-

Roman Prahel

Povodně za (a před?) námi

Pokus o stručný přehled následků povodní není „vděčným úkolem“. Toto mnohostranné téma je prožíváno a nahlíženo z nejrůznějších, až protichůdných perspektiv. Nicméně z hlediska zájmů čtenářů tohoto Bulletinu jde o úkol nezbytný. Začneme u oficiálních údajů, dostupných pro veřejnost hlavně na webových stránkách Ministerstva kultury, aniž by naší konečnou ambicí bylo uvádění čísel. Už proto ne, že na zmíněných stránkách je aktualizována pouze celková statistika. Neúplnost čísel nebo jejich nesoulad znepokojuje, dokonce i historika umění. Vyjděme však zatím z toho, že jakákoli uváděná čísla nejsou a v tuto chvíli ani nemohou být pevná nebo úplná.

Celková škoda na kulturních objektech, poprvé odhadovaná koncem srpna, se koncem října zvýšila z 2,3 na téměř 2,7 miliardy korun. Tato částka bezpochyby dále podstatně vzroste, přičemž v ní nejsou – a ani nebudou moci být – zahrnuty veškeré škody na památkových objektech nebo sbírkách v soukromém majetku. Na této celkové částce se nejvíce podílejí škody u příspěvkových organizací, zřizovaných ministerstvem: 1,6 miliardou. Další škody – na kulturních památkách v okresech, tak u „ostatních žadatelů náhrad“ – činí vždy přes 330 miliónů, škody na majetku církví a náboženských společností ve výši kolem 138 miliónů korun. Ve sféře památkové péče se na škodách státem spravované objekty zatím podílejí částkou přes 181 miliónů (případně 191 miliónů, s největší škodou na objektech ve správě Státního památkového ústavu středních Čech, 130 miliónů). Pro objekty mimo státní vlastnictví zatím částka nemohla být uvedena. Církevní objekty hlásí zatím částku 30 miliónů. Ve sféře muzeí a galerií se instituce nestátní podílejí částkou 240 miliónů korun a instituce státní podstatnou částkou 1,4 miliardy korun.

O tom, co tento tanec čísel vlastně znamená, rozhodne teprve budoucnost. Přibližné vyčíslení škod nás však uvádí k jednotlivým nejznámějším případům. Z umělecko-historicky významných památkových objektů bylo nejvíce medializováno zasažení zámku Liběchov (původní odhad škod 50 miliónů), Trója (100 miliónů) a klášter sv. Anežky české (60 miliónů), z dalších galerijních objektů pak Muzeum Kampa (20 miliónů). Navzdory ohrožení a počátečním obavám se naštěstí zdá, že tyto objekty vcelku přežily záplavy nad očekávání, včetně jedinečných nástěnných maleb, které byly poškozeny pouze v Liběchově.

Historické objekty v tradičních záplavových oblastech, včetně pražské Kamy, vzdorovaly záplavám vesměs lépe nežli mnohé objekty novější. K rozsáhlým ztrátám některých autentických památkových hodnot může nicméně podle zkušeností – a to i zahraničních – docházet v důsledku post-povodňových aktivit, potřeby uvádění objektů do „řádného“ stavu co nejrychleji, nebo i tlaku „ekonomické“, nabídky moderních technologií a materiálů. Na druhé straně v perspektivě historiků umění a architektury nelze přehlížet ani devastace krajinných parků nebo zahrad, jako zejména v pražské Stromovce nebo ve Veltrusích či při zámku Trója, které bude možné napravovat jen dlouhodobě.

Ve sféře muzeí a galerií celkově došlo zřejmě ke škodám spíše na budovách a na technologiích, nežli ve sbírkách (máme-li tu na mysli fondy bezprostředního umělecko-historického významu). To nic nemění na skutečnosti, že podobné škody, snad s výjimkou největších institucí, ochromují jejich rozpočty i provoz. Největší ztrátu v technologiích představuje zatopení laboratoře Středočeského muzea, využívané na národní i nadnárodní úrovni a zřízené na základě daru švýcarské vlády.

Kvantitativní i kvalitativní výjimkou mezi galerijními či muzejními ztrátami je katastrofa archivu architektury (a dalších archivů) na pražské Invalidovně v rámci sbírek Národního technického muzea. Na celkových škodách zaznamenaných rezortem kultury se podílí bezmála z poloviny. Také z našeho speciálního hlediska vyvolává mrazírenská „hibernace“ příslušných fondů obavu z hibernace významného oboru, v posledních letech se mimořádně slibně rozvíjejícího, totiž historiografie novodobé architektury. Případ Národního technického muzea

vzbudil jako první diskusi o odpovědnosti vedení instituce. To podle údajů uveřejněných v tisku získalo možnost stěhovat se ze zcela nevhodného objektu už před deseti lety, zatímco ředitel muzea tvrdí, že podobnou finančně a organizačně náročnou akci nebylo možno uskutečnit dříve, nežli v následujících dvou letech. Existují nějaká srovnání pro posuzování tohoto případu na úrovni republikových mega-muzeí? Zajisté. Tak Národní muzeum utrpělo katastrofu s depozitářem v Terezíně, avšak ten byl s pražskou Invalidovnou nesrovnatelný co do povodňového očekávání. Rovněž Národní galerie byla nedávno s to získat nový depozitář pro sochařské sbírky, nahrazující z větší míry depozitář na pražské Zbraslavi, byť tento přesun nebyl motivován povodňovým očekáváním.

Z nynějšího odstupu a po zkušenosti povodně se však otázky chování vedení jednotlivých institucí během povodní nebo jejich případné odpovědnosti nutně ocitají ve stínu budoucnosti. Tato budoucnost je sama dosti temná. A to už proto, že podobné ohrožení může nastat kdykoli znovu, navíc v mnohem nepříznivější sezóně, nežli bylo ono letošní. Špatné zkušenosti – zejména s věrohodností oficiálního odhadu skutečné výše vody, s krajní zranitelností rozsáhlých sbírek objektů z křehkých materiálů, jako je papír, i s výpadkem životně důležitých technologií – sotva kdy budou moci být zapomenuty. Je však otázkou, co to vše bude platné v situaci, kdy přiměřené řešení bude sahat více než kdykoli předtím nad možnosti jednotlivých kulturních institucí.

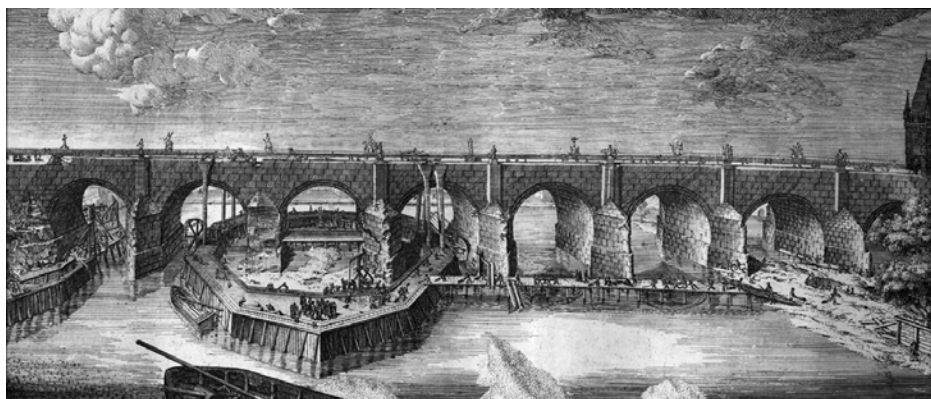
Celý tento problém však bohužel začíná už s odhady škod a předběžným nárokováním prostředků, potřebných k jejich nápravě, o kterém jsme se zmínili úvodem. Kdokoli během povodní sledoval tvorbu odhadů škod, musel být překvapen řádovým rozdílem, jaký existoval mezi Českou republikou, kde povodeň už řádila, a Německem, kam ještě nedorazila. Že jsme „z levného kraje“, a že sklapneme podpatky před „prioritami“, lze sotva vyčítat ministru kultury, právě úřadujícímu. V situaci povodní, kdy země hlásila celkové škody 60-90 miliard korun a z toho kultura 2 miliardy, požadoval ve vládě z okamžité pomoci 350 miliónů korun (snad z 1,5 miliardy, o níž se tehdy mluvilo) a dostal deset miliónů. Poté se vyjádřil v tom smyslu, že více se za daných mimořádně tíživých okolností ani nedalo očekávat. Ale i když si budeme jako on vědomi celkové tragédie, jiných priorit v protipovodňových balících a ve státních rozpočtech, nepoměr v neprospěch kulturní sféry, naznačený uvedenými čísly, se tím do budoucna nijak nemění.

Lze očekávat, že jednotlivé sféry kultury budou po povodních mezi sebou tvrdě soutěžit o státní dotace nebo i o nestátní podporu ještě více nežli před nimi. Kdo rozsoudí požadavky mezi živou kulturou a kulturním dědictvím, kdo dělení státních prostředků na dotace institucím státním či národním a naopak příspěvky subjektům regionálním nebo soukromým? Na obecné úrovni by se však konečně mělo začít myslet jinak. Například z hlediska získávání většího objemu z prostředků, přinášejících turismem, ve prospěch údržby kulturního dědictví. Povodňové ztráty nebo i ohrožení snad povzbudí i jiný způsob myšlení ve vztahu k archivům, knihovnám a sbírkám, a uvedou péči o tyto jedinečné soubory do lepší rovnováhy s aktivitami, jimiž se instituce ucházejí o přízeň širší veřejnosti, nežli tomu bylo v předpovodňové éře. I kdyby k tomu ale skutečně došlo, sotva budou finančně

seda), tzn. že výbor měl 13 členů. Z původně zvoleného výboru nemohla jeho práce z důvodů mateřské dovolené zúčastnit PhDr. Olga Kotková a bohužel musím konstatovat, že další členka, PhDr. Olga Malá se bez udání důvodů přestala na jednání dostavovat a přestala tak být de facto členkou výboru. Vzhledem k tomu, že nešlo o dramatické snížení počtů členů výboru, nebyl výbor doplněn kooptací.

Od poslední valné hromady, konané 18. května 2001 v Národním muzeu se výbor sešel celkem 5x (12. 10., 2. 11. a 14. 12. 2001, 1. 2. a 3. 5. 2002). Na svých jednáních se kromě zajišťování běžné agendy spojené s chodem a činností UHS, zaměřil především na přípravu vyvážené kandidátky pro volbu nového výboru. Dále věnoval pozornost ustavení Národního komitétu dějin umění, jehož členy byli zvoleni PhDr. Lenka Bydžovská, PhDr. Lubomír Konečný, doc. PhDr. Vojtěch Lahoda, prof. PhDr. Milan Togner, prof. PhDr. Petr Wittlich a prof. PhDr. Lubomír Slaviček (viz informace v č. 2 Bulletinu UHS 2001) a v úzké spolupráci s Ústavem dějin umění AV ČR rovněž přípravě slovníku historiků umění, výtvarných kritiků a teoretiků v českých zemích v období ca. 1800-2000 (základní informaci viz opět Bulletin č. 1/2002). Ve spolupráci s redakční radou velkou pozornost i nadále věnoval vydávání svého informačního zpravodaje – Bulletinu UHS, který se podařilo stabilizovat do podoby, která již snese srovnání s podobnými zahraničními tiskovinami. Od poslední valné hromady vyšla dvě čísla (2/2001 a 1/2002). I zde však zůstaly nevyřešeny některé problémy, zejména uspokojivá a plynulá distribuce Bulletinu.

Výbor dále rozhodl o udělení nově ustavené Ceny uměleckohistorické společnosti určené jednotlivcům, ale také autorským kolektivům za vynikající přínos v našem oboru a jeho aplikovaných disciplínách, památkové péči a uměleckohistorické muzeologii. První nositelkou se stala PhDr. Lenka Bydžovská a kolektiv časopisu Umění. Tato cena byla rozhodnutím poslední valné hromady zřízena jako protiváha k dosavadní ceně Josefa Krásky určené mladým historikům umění do 40 let. Ta ovšem nebyla, poprvé za dobu své existence, pro nedostatek vhodných kandidátů udělena.

K. Salzer, Praha, Karlův most po povodni 1784, mědirytina, 320 x 470, 1784

Velmi aktivně v uplynulém období opět pracovala památková sekce UHS v čele s PhDr. Bektou Bukovinskou, na jejíž činnosti se dále podíleli PhDr. Martin Mádl, PhDr. Dalibor Prix a PhDr. Ivan Muchka, kterým pomáhala i řada dalších externích spolupracovníků. Sekce mj. připravila dvě diskusní setkání s architekty a investory, tj. hlavními stranami v řadě památkářských afér a caus a spolu s dalšími subjekty se spolupodílela na odborné opONENTUŘE a následném odmítnutí připravovaného zákona o ochraně památek. Ustavení druhé sekce, která by sledovala oblast výtvarných muzeí a muzejní práce vůbec, přenechává dosavadní výbor novému, stejně jako přípravu 1. sjezdu historiků umění v českých zemích, jehož konání schválila poslední valná hromada. V této souvislosti lze novému výboru UHS, který vzešel z voleb na valné hromadě, přát v podstatě totéž co do vínku dostal odstupující od svých předchůdců, „aby se mu dařilo nalézat nové a účinnější cesty jak upevnit sebevědomí uměleckohistorické obce uvnitř ní samé a i nadále posilovat její vliv ve věcech obecné kultury, všude tam, kde její hlas by měl být nezastupitelný“.

Lubomír Slaviček

Zpráva o kontrole hospodaření Umeleckohistorické společnosti v českých zemích

Podaná valné hromadě společnosti

dne 24. května 2002

Období 14. května 2001

– 14. května 2002

1) Hospodaření vede dr. Anděla Horová krajně zjednodušenou formou.

2) Hospodaření je bez závad, všechny položky jsou řádně zaúčtovány a doloženy dokumenty, peněžní deník je veden korektně.

Ke dni kontroly činily příjmy z členských příspěvků celkem 24.602,20 Kč. Výdaje za totéž období ve výši 18.648,- Kč byly použity na výrobu a distribuci Bulletinu UHS a na drobné administrativní výdaje (tiskopisy pro vedení hospodaření). Rozdíl ve výši 5.954,20 Kč byl v držení hospodářky.

3) Spořicí účet, na němž jsou uloženy finanční rezervy UHS, obsahoval na počátku revidovaného období 28.549,30 Kč a na jeho konci 29.177,

náročné nápravy škod reálné u institucí, které jsou z nějakého důvodu málo viditelné mediálně, nebo u škod, z hlediska bezprostředních potřeb nejširší veřejnosti méně zřetelných a závažných. Pokud se bude tedy v budoucnu rozhodovat, zda zachránit – například – kresby Jana Kotěry nebo také ještě Josefa Fanty, a tak podobně, bude jejich osud asi záviset na takových „vnějšcích“, okolnostech, jako jsou sporně zázračné pokroky techniky 21. století, nebo ekonomická rozhodnutí, činěná na nejvyšší politické úrovni. Záviset bude ovšem i na odborné veřejnosti, nakolik nějakou zodpovědnost za kulturní dědictví má, nebo si ji uvědomuje.

Přesto všechno – anebo právě proto – je třeba, aby s utrpenými ztrátami byla patřičně seznamována také mezinárodní veřejnost. Tyto ztráty jsou bezpochyby nadnárodního významu a zároveň má smysl se naučit, nenechat spadnout pod stůl pomoc, v krizové situaci nabízenou. Pokud víme, zatím jedinou standardní informací pro zahraničí je zpráva, pořízená ve Státním ústavu památkové péče pro ICOMOS jako podklad k získávání zahraniční pomoci. Ze strany UNESCO mohou sice památky, zapsané do jeho seznamu získat jen jeden a půl miliónu korun, ale ani ty by se neměly propást. Během léta přišlo na různé adresy v České republice množství nabídek pomoci české kultuře a jmenovitě památkám, postiženým povodněmi. Dosavadní zahraniční pomoc nebo její nabídky, motivované kulturním dědictvím, tu lze rekapitulovat bez jakéhokoli nároku na úplnost. Nejpružnější byla pomoc ze strany švýcarské vlády vysoušeči, distribuovanými dále pomocí Národního muzea a Státního ústavu památkové péče. Rozvinuly se také individuální cílené iniciativy, jako ze strany profesorky Michely Marek (Drážďany), která zorganizovala v Německu pomoc zmíněnému archivu architektury. Evropská unie nabídla vyslání expertů k pomoci při obnově památek a podobné nabídky přišly z italské i francouzské strany. Americké vládní i nevládní prostředky určené pro Terezín a pražskou Kampu (včetně Muzea Kampa) dosáhly nedávno výše kolem 100 miliónů korun. Celková statistika uskutečněné nebo plánované zahraniční pomoci není bohužel z řady důvodů dostupná. Mimo jiné také proto, že konkrétní i obecnější nabídky pomoci, pokud vůbec procházely ministerstvem kultury, byly často předávány ke konkrétnímu dojednání na nižší úrovni v rezortu a někdy přímo i správě objektů dotčených povodněmi. Nezbyvá tedy než věřit, že se maxima z těchto nabídek podařilo – nebo ještě podaří – využít. Už proto, že náprava škod bude chůzí na dlouhé trati, a vlastních sil přitom poskrovnu.

Tatána Petrasová

Prostor na vodě.

Poznámka pořadatelky k diskusnímu setkání

„Historický vnitřní prostor – střet zájmů“

Následující texty historiků umění, projektujících renomovaných architektů a architekta působícího v památkové péči, otištěné v tomto dvojčísle Bulletinu UHS, měly z odstupe času evokovat diskusní setkání na téma Historický vnitřní prostor – střet zájmů. Příspěvky, přednesené v květnu roku 2002 v budově Akademie věd ČR na Národní třídě, neměly odeznít zároveň s emocemi, které setkání vyvolalo. Přáli jsme si, abychom se k nim všichni mohli vrátit, porovnat, co na nás působilo tehdy a co platí i dnes, a vybrat podle vašich ohlasů téma pro příští diskusní setkání. Umeleckohistorická společnost tím chtěla dostát svému slibu, danému při pořádání prvního setkání nazvaného Devastace architektury 19. století (v listopadu 2001), a přispět v čase horečného stavebního podnikání a spekulativních demolic historické architektury k udržení dialogu mezi architekty a památkáři, mezi historiky umění a architekty, mezi investory a památkáři, mezi námi všemi a úřady, laickou i odbornou veřejností.

Než se však texty k čtenářům dostaly, proběhla na veřejnosti bouřlivá debata o odpovědnosti institucí památkové péče za škody způsobené záplavami. Hned za tím následovaly zprávy o demolicích domů v Karlíně. Mohlo by se tedy zdát, že téma prostoru rychle zestárla a hlavním problémem je spíše nedostatečná obrana před přírodními pohromami a jejich následky (nekvalitní projekty, dravost stavebních spekulantů a pohodlnost úředníků, malá odolnost všech zúčastněných proti pokusem tohoto světa). Fakt, že se i ve stavu ohrožení opět vynořilo v Praze téma památkové praxe, ukazuje naléhavost tématu „památková péče a současná společnost“. Očekávání obnovy bytového fondu v charakteristické klasicistní zástavbě Karlína, možnost vybudovat elegantní předměstí tam, kde bude opět snadné parazitovat na historické architektuře budováním nádherných výhledů z mizerných hotelů, kancelářských domů a obchodních center, utopený archiv architektury 19. a 20. století, předpovědi dalších výkyvů v klimatu, to všechno dělá z debaty o fondu historické architektury v současném životě aktuální dialog. Snad se nám i pro příště podaří udržet právě započatou spolupráci s Českou komorou architektů i váš zájem o konkrétní zdařilé projekty rekonstrukcí nebo „revitalizací“ historické architektury nebo naopak o ty, kterým ocenění uniklo. A také třeba o to, jestli se teorie a praxe památkové péče vyvíjí a jak?

Mojmír Horyna

Architektonický prostor.

Poznámky k problému na barokních příkladech

Dějiny umění hovoří o prostoru charakteristickém pro jednotlivá slohová období. Tak se mluví o prostoru: „gotickém“, „renesančním“ či „barokním“ a jiných. Připojení adjektiva označujícího ten či onen umělecký sloh k substantivu prostor může naznačovat dvojí: jednak, že jednotlivé slohy mají různé prostorové modely a způsoby konstituce prostoru (kupř. v obrazech, ale i ve stavbách), jednak ovšem, že i sám prostor (nikoli ve smyslu abstrakce „fyzikálního“ prostoru, ale jako prostor našeho života) má své dějiny. Posoudit tyto dva možné důsledky jazykového úzu a vztah mezi nimi by zdaleka přesahovalo možnosti této nevelké studie.

Architektonický prostor je vlastně běžným prostorem pozemské skutečnosti, který však je na rozdíl od přírodního prostoru podstatně formován, nebo spoluformován lidskými díly: stavbami. Stavby vymezují jednak své vnitřní prostory (interiéry), formují a organizují je nejrůznějšími způsoby. Zároveň však stavba jako těleso, vložené do přírodního prostoru, dotváří i prostor vnější. Rozvrhuje ho v architektonických a urbanistických komplexech, ale i dotváří krajinný prostor jako – často vědomě konstituovaná – dominanta.

Bruno Zevi považuje vytvoření „prostorového tělesa“ – vnitřního prostoru za základní úkol architektury. Právě vytváření esteticky působivého, krásného, prostorového tělesa odlišuje dle něj architekturu ve vlastním slova smyslu od pouhého stavebnictví, naplňující užitek potřeby přístřeší, útulku proti nepohodě atd. Prostor, tak jak jej promýšlí Zevi má primárně charakter interiéru, tedy vnitřního prostoru a to i v případě urbanistických dimenzí, kde lze mluvit o „interiéru města“.

Naproti tomu Franz Schuster ve své teorii – se kterou dnes pracuje kupř. Christa Illera – se zabývá problémem plurality dimenzí samotné architektury, ve které pak prostor je pojímán v souvislostech dynamiky vzniku i bytí architektonického díla. Architektura je podle Schustera skutečností o šesti dimenzích:

- 1) dimenzí je nápad, idea stavby, kterou charakterizuje jako dynamicky se rozpínající bod,
- 2) dimezí je plocha, která odpovídá stadiu projektování, prosazuje se ve výkresech půdorysů, pohledů a řezů, v ploše dochází k formulaci a uchopení onoho prvotního nápadu a v pluralitě pohledů a řezů je konstituována stavba jako prostorovo-hmotná skutečnost,
- 3) dimenzí je běžný trojdimenzionální prostor, ve kterém se odehrává hmotová

04 Kč. Zisk ve výši 627,74 Kč je nízký zejména vzhledem ke snížení úrokové sazby na pouhých 1,75%, a to přesto, že jde o tzv. spořicí účet s tříměsíční výpovědní lhůtou.

4) Proto se předkládá valné hromadě opět ke zvážení, zda není vhodné tyto rezervní prostředky využít jiným způsobem.

Revizi provedla: Milena Bartlová, v.r.

15. května 2002

Valná hromada Uměleckohistorické společnosti v Českých zemích dne 24. května 2002. Zápis

Předseda výboru UHS prof. PhDr. Lubomír Slavíček po kontrole, zda valná hromada je usnášeníschopná, seznámil přítomné s programem valné hromady (Zpráva o činnosti UHS za období 2001/2002 – Zpráva revizní komise – Představení kandidátů nového výboru UHS pro volby – Tajné volby – Vyhlášení cen UHS a udělení Baderova stipendia – Vyhlášení výsledků voleb – Různé, diskuse).

Zapisovatelkou valné hromady byla aklamací zvolena PhDr. A. Šimková a návrhy z pléna také volební komise ve složení – předseda: Mgr. Martin Mádl, členové: PhDr. Dagmar Jelínková, Miroslav Brožovský. Poté předseda UHS prof. PhDr. L. Slavíček přednesl zprávu o činnosti výboru UHS za období od května 2001 do května 2002 (viz Zpráva o činnosti), stručně zhodnotil tříleté působení výboru i jeho práci v současných kulturně-politických podmínkách. Na závěr poděkoval odstupujícímu výboru a jmenovitě dr. Anděle Horové za vykonanou práci. PhDr. Milena Bartlová za revizní komisi podala zprávu o hospodaření UHS za období od 14. 5. 2001 do 14. 5. 2002 (viz Zpráva o hospodaření). Tato zpráva byla po drobných připomínkách z pléna schválena plným počtem hlasů; zpráva o činnosti byla valnou hromadou vzata na vědomí.

Přítomní členové UHS byli seznámeni s kandidátkou výboru UHS (celkem 19 kandidátů) na složení nového, pátáctičlenného výboru pro další funkční období, která byla předem zveřejněna na stránkách Bulletinu UHS. V následné diskusi bylo rozhodnuto, že

se jednotliví kandidáti představí osobně plénu a seznámí je se svou představou o práci ve výboru UHS.

Po uskutečnění tajných voleb byla na návrh výboru UHS poprvé udělena Cena Uměleckohistorické společnosti za rok 2001, určená významnému představiteli oboru za mimořádné výkony, udělená PhDr. Lence Bydžovské a kolektivu redakce časopisu Umění za významné výsledky v oboru moderního umění a za příkladnou týmovou práci v tomto reprezentativním časopise českých dějin umění. Za oceněné cenu převzala PhDr. Taťána Petrasová.

Tradiční Cena Josefa Krásy pro historiky umění do 40 let nebyla pro rok 2001 udělena, protože výbor UHS našel vhodného kandidáta.

Současně bylo předáno Baderovo stipendium pro rok 2002, které na základě rozhodnutí komise pro udílení Baderova stipendia (doc. PhDr. Milena Bartlová, PhDr. Hana Seifertová, PhDr. Michal Šroněk) získali: Martina Kostelníčková (Knižní malba na Moravě v 17. století), Mgr. Petra Zelenková (Olomoucký malíř Antonín Lublinský) a Jiří Fronek (Johann Hiebel – figuralista a kvadraturista). Doc. Bartlová valnou hromadu informovala o konání symposia (Maiselova synagoga v Praze, 15. 6. 2002), kterého se zúčastní badatelé, kterým bylo od roku 1993 stipendia Alfreda Badera uděleno (dosud 25 mladých badatelů).

Výsledky tajné volby nového výboru UHS oznámila volební komise. Voleb se zúčastnilo 78 z 80 přítomných členů UHS; z 19 kandidátů bylo zvoleno 15 členů – pořadí podle počtu získaných hlasů: PhDr. Anděla Horová, doc. PhDr. Roman Prahel, PhDr. Marie Klimešová, PhDr. Alena Křížová, doc. PhDr. Vojtěch Lahoda, PhDr. Martin Herda, Mgr. Libor Šturc, PhDr. Alena Potůčková, Mgr. Gabriela Elbelová, Mgr. Martina Pachmannová, doc. PhDr. Jiří Kropáček, Mgr. Pavla Sadílková (provd. Machalíková), Mgr. Kamil Nábělek, Mgr. Pavel Strakoš, RNDr. et Mgr. Milan Kreuzzieger.

Odstupující předseda prof. Slaviček uzavřel zasedání valné hromady s přáním, aby nový výbor byl dělný a hájil zájmy uměleckohistorické obce Čech a Moravy.

Zapsala: Anežka Šimková

konstituce stavby od zkusmého modelu, přes konstrukci, až k skladbě architektonických forem včetně detailu,

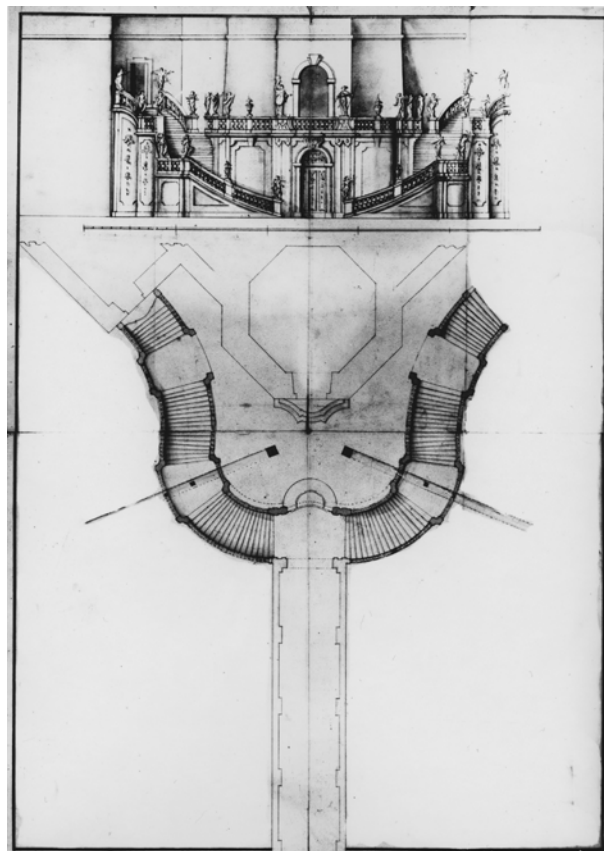
- 4) dimenzí architektury je čas, který je vlastním rozměrem a osnovou pobytu a pohybu,
- 5) dimenze je souhrnem dalších smyslových kvalit jako jsou: barva, charakter materiálu, světelná režie, proměnlivost stavby v jednotlivých denních či ročních dobách atd. V plnosti svých smyslových kvalit je architektura prožívanou skutečností, daleko bohatší než pouhý návrh nebo konstrukce.
- 6) dimenzí, zahrnující předchozí, je svět, jako to v čem a skrze co stavba jako jsoucno je, s čím – více či méně vědomě – počítá, vůči čemu se obrací a co jí prostupuje.

Dle Schustera pak jednotlivé dimenze architektury jsou odlišeny tím, kdo je jejich vlastním subjektem v rozvrhu spolubytí pozemšťanů. První tři dimenze jsou v moci projektanta a reflexe je otázkou teorie architektury. Ve čtvrté a páté dimenzi je určující osobou divák (obyvatel, uživatel, návštěvník – nikoli pouze stavebník). Tyto dimenze architektury reflektuje estetika, nebo dějiny umění. V šesté dimenzi je vlastním subjektem Bůh, v lidské reflexi náleží slovo filosofům nebo teologům.

Podstatné je, že v celých dějinách architektury je dimenze světa v době vzniku díla chápána jako samozřejmá bez ničeho dalšího jsoucí ve smyslu zřejmé trvalosti oproti naší lidské pomíjivosti, a teprve v historickém ohledu zjišťujeme, že i ona prochází dramatickými proměnami, i ona je dějinná. Minulostí se nestávají pouze samotná jsoucna, ale i jejich světy. Historická stavba je tak nitrosvětským jsoucnem již nejsoucího světa, jaksi vyčnívajícím z onoho minulého světa do světa našeho. Právě jako taková je silným zpřítomněním dějinné dynamiky lidského světa, dynamiky, která nese i naši „přítomnost“.

Akceptujeme-li ono komplexní pojetí architektury, nikoli jako pouhé vytvořené skutečnosti (konstrukce, formy a prostoru), ale jako jsoucna „světového“ dosahu, vystoupí zřejmě nutnost zvláštního respektu k dílům minulosti. Povědomí této nutnosti postupně narůstalo od 18. století, právě s poznáním bytostné historicity lidského světa. Právě toto poznání základního významu dynamiky vzcházení a zániku stává před současnou kulturou i tvořivost imperativ péče o minulé. O architekturu v plném a nezkráceném smyslu lze pečovat jenom s vědomím komplexity jejích hodnot, ať již je budeme reflektovat v duchu výše naznačené systematicky Franze Schustera, nebo jiných teoretických konceptů, kupř. Christiana Norberga-Schulze.

Od počátku rehabilitace barokního umění a architektury, které přestaly být v poslední čtvrti 19. století odsuzovány jako „zkažená nebo zdivočelá renesance“

Kilián Ignác Dientzenhofer, Varianta neprovedeného návrhu spodní podesty krytého schodiště pro Svatou Horu u Příbrami, půdorys a pohled, 1725-1728. Příklad architektonického projektu, rozvrhujícího i sochařskou výzdobu, včetně jejich měřítek a kompozičního návrhu.

a začaly být zkoumány jejich vlastní tvůrčí principy, byl předmětem soustředěné pozornosti „barokní prostor“ u badatelů tak významných jmen jako Heinrich Wölfflin, Alois Riegl, Carl Horst ad. Do současnosti pak představují spisy k problematice barokního prostoru celou obsáhlou knihovnu. Již na počátku bylo konstatováno, že oproti pojetí renesančního prostoru jako skladebné skutečnosti, vznikající skladem jasně vymezených jednotek, komponovanými v harmonických vztazích, vyznačují barokní prostor zásadně jiné kvality.

Oproti „skladebnosti“ renesančního prostoru je pro barokní prostor charakteristická jednotnost a kontinuita, která je jakoby vnitřně artikulována. Artikulace prostoru v daleko větším měřítku než dříve vyžaduje výraznou monumentalizaci a plasticizaci architektonických forem, která charakterizuje již římské a lombardské protobaroko poslední čtvrti 16. století. U nás je prvním příkladem této proměny tvorba Giovanni Maria Filippiho z počátku 17. století. Dalším „vývojovým krokem“ je nahrazení adičního rytmu prostorových polí složitějšími rytmickými vzorci, nejdříve obkročnými, rovněž již raně barokními.

Takto artikulovaný prostor není pouze statickou rozestřeností, ale je orientován a tedy obsahuje dynamické a pohybové kvality. Hlubkově gradované prostory raného baroka motivují pohyb diváka, který je orientován v preferovaném směru, má místo svého počátku i svůj cíl. V kostelním prostoru je tímto cílem hlavní oltář jako místo proniku pozemské a nadzemské skutečnosti. Tím byl oltář jako místo svátostné přítomnosti Krista v Eucharistii, tak jak byla pro katolickou církev závazně formulována Tridentským koncilem. Tato ryze teologická idea patřila mezi umělecky nejinspirativnější ideje v celých dějinách umění.

Po roce 1630 se v barokní architektuře – v návaznosti na manýristické centrály předchozího století – znovu rozvíjí centrální dispozice, ve zvláštní podélné deformaci, která do centrálního obrazce vnáší dynamickou intenci. Nepochybně nejpůsobivější časnou centrálou tohoto typu je kostel S. Carlo alle quattro Fontane od Francesca Borrominiho. Tým architekt promýšlí i odlišný typ sice dokonalé, avšak radiálně rozvržené centrály se silnou vertikální tendencí vnitřního prostoru (římský kostel S. Ivo alla Sapienza). Taková centrála nepůsobí jako v sobě stabilizovaný a spočívající prostor, ale interiér je relativizován paprskovitým rozvinutím a otevíráním jak v jednotlivých radiálních směrech, tak směrem vzhůru.

Kilián Ignác Dientzenhofer, Kostel sv. Kříže a sv. Hedviky ve Wahlstattu (Lehnickém Poli), 1723-1731

Pohled na boční stěnu lodí, včetně výzdoby a výbavy, která vznikla jednotně na základě architekta celkového návrhu.

Představa jednotného prostoru, který se děje, otevírá a „vlní“ v preferovaných směrech pak byla maximálně vyjádřena tzv. pronikovými kompozicemi, ve kterých se jednotlivá pole prostoru nad křivkovými půdorysy (ovály, kruhy) částečně překrývají a klenby kulových nebo ovoidových ploch se složitě pronikají. Tento princip, který jako první formuloval Guarino Guarini a v návaznosti na něj sledovali i významní středoevropští architekti vrcholného baroka (Dientzenhoferové, Johann Lucas Hild-

Nový výbor, sekce, organizace a témata

První schůze výboru proběhla dne 14. června za účasti 12 z 16 členů výboru a výbor si při ní zvolil předsedu, prvního a druhého místopředsedu, jakož i pokladníka a tajemníka. O funkcích předsedy a místopředsedů bylo rozhodnuto tajnou volbou na základě argumentovaných návrhů. Kandidatury na předsedu se zřekli Jiří Kropáček a Vojtěch Lahoda. Navrženi byli dva kandidáti, Roman Prahla a Marie Klimešová. Ve volbách, pro něž byl jednotlivě navržen ještě další kandidát, dostal nejvíce hlasů Roman Prahla. Tajnou volbou byly obsazeny i funkce místopředsedů: 1. místopředsedkyní se stala Alena Křížová, 2. místopředsedkyní Anděla Horová. Ta také souhlasila s tím, že bude nadále vykonávat funkci pokladníka a rovněž udržovat agendu, související s členskou základnou. Tajemnicí výboru byla zvolena Pavla Machalíková (roz. Sadílková).

Výbor jednal o Bulletinu UHS s Lubomírem Konečným, který je kvůli svým povinnostem ředitele ÚDU AVČR nucen omezit své dosavadní angažování se v přípravě periodika. V redakci Bulletinu však setrvává, spolu s Lubomírem Slavičkem, a práce redakce se zúčastní Roman Prahla i Anděla Horová.

Řada členů výboru se chce podílet na oživení muzejně-galerijní sekce UHS. Marie Klimešová převeze roli vedoucí této sekce, která bude pracovat se zapojením dalších členů UHS (mimo výbor).

Z prioritních okruhů témat další činnosti UHS a jejího výboru byly rámcově projednány otázky aktivizace členů, rozšiřování stávající členské základny a vylepšení finanční situace UHS. Dále projekt sjezdu českých historiků umění. Výbor UHS požádá o jednotlivé nebo i trvalé práce jednotlivce mimo výbor, počínaje nezvolenými kandidáty do výboru a bude také zvát podle potřeby jednotlivé členy k jednáním výboru. Výbor UHS bude také pro své členy inspirovat ad hoc setkání při restaurátorských nebo výstavních akcích, UHS by se měla podílet s jinými organizacemi na maximu dalších akcí. Těsněji bude UHS spolupracovat s českou sekcí AICA, rozvíjeny by měly být také kontakty s příbuznými zahraničními or-

ganizacemi, např. se slovenským spolkem historiků umění. Na žádost ustavujícího se grémia Rady státních galerií ČR o vyslání delegáta UHS byl výborem jmenován Vojtěch Lahoda.

Druhá schůze výboru se konala dne 6. září s přizváním některých členů UHS mimo sestavu výboru a téhož dne proběhly schůzky redakční rady Bulletinu i přípravného výboru sjezdu historiků umění. Hlavním předmětem jednání výboru byla situace památek a sbírkotvorných institucí po letních povodních. Probíralo se také založení edukativní sekce, jejíž koordinaci na sebe vzala Martina Pachmanová. Zřízení této sekce odpovídá – vedle sekcí památkové a galerijně-muzejní – třetí hlavní oblasti působení historiků umění, totiž ve sféře školství a jiného vzdělávání. Sekce se bude zabývat mj. způsobem uplatnění studentů dějin umění v praxi a jmenovitě tím, jak rozšířit systémové možnosti uplatnění profese s touto kvalifikací ve státním nebo veřejném školství.

Třetí schůze výboru se sešla dne 18. října. Projednala podklady vzniklé na dílčích schůzkách k přípravě Bulletinu, letáku a webové stránky UHS i sjezdu historiků umění. Jednala také o způsobu delimitací sbírkových předmětů ve sbírkotvorných institucích a o některých aktualitách (mj. vyjádření podpory žádosti časopisu Ateliér o nekrácení dotace). Zvažovala se možnost kooptování některého z členů UHS do jejího výboru tak, aby bylo zajištěno žádoucí propojení mezi jím a památkovou sekcí UHS. Výbor, jak mu stanovy umožňují, do svých řad dodatečně koptoval Radku Kreuzziegerovou, která se zároveň stává kontaktní osobou pro sekci památkové péče UHS.

rp

Diskuse o povodních – rezumé

Diskusní setkání, připravené UHS, bylo motivováno hlavně znepokojením odborné veřejnosti o osud sbírky středověkého umění Národní galerie v klášteře sv. Anežky české, který byl zasažen letními povodněmi. Toto znepokojení vyjádřil v různých fázích povodňové a „post-povodňové“ situace nejprve dopis našich předních medievalistů v tom

ebrandt, Johann Michael Fischer, Balthasar Neumann), směřuje k zakládání hmoty staveb i hranic prostoru nad křivkovými liniemi. Při divákově pohybu a změně pohledových úhlů dochází až k dojmu jakési „proměnlivosti“, či „pohybu“ staveb. Jejich prostor přestává být pouhou rozlehlostí, členěnou a vymežovanou architektonickými formami, ale nabývá charakteru orientované, směřující, pulsující a odehrávající se rozestřenosti, jejíž vztah ke hmotě je vztahem dynamické vzájemnosti.

Tento jejich dynamický charakter pak vede k tomu, že tyto architektury vnímáme primárně jako celky se složitým vnitřním „děním“, nikoli jako statický sklad jednotlivých částí, forem a detailů. Plasticky cítěné, „pohybové“ formy nabývají až organického charakteru a právem konstatoval již Oldřich Stefan, že u těchto staveb stěží rozlišíme, kde končí architektonické tvarosloví a začíná reliéfní a plastická výzdoba, končí plastická výzdoba a začíná obrazová iluze. Dynamické koncipování prostoru tedy logicky vede ke zvláštní jednotné a syntetické kompozici, spojující celou řadu uměleckých druhů v jediném a „nedělitelném“ díle, koncipovaném často od počátku architektem až do nejmenších detailů. Dokládají to jak zachované návrhy italských „architektů-režisérů“, nejvýrazněji Gianlorenza Berniniho, tak i středoevropských architektů pozdně barokního období (u nás je nejpozoruhodnější soubor takových návrhů dílem Kiliána Ignáce Dientzenhofera).

V takto jednotně koncipovaných dílech hrají vedle architektury podstatnou roli i díla ostatních uměleckých druhů a péče o tyto stavby musí kombinovat jak stavební údržbu tak restaurátorské přístupy. Narušení jejich komplexity (kupř. odstranění některých děl výzdoby) je ztrátou i z hlediska samotné architektury a to nejenom z hlediska planosti a autenticity historicky-pramenné hodnoty památky, ale i z hlediska ryze uměleckých hodnot.

Architektonické dílo minulosti (obecně označované jako nemovitá památka) není pouze prostým výskytovým jsoucnem přítomnosti, ale vnitrosvětským jsoucнем minulého – již nejsoucího – světa, které z minulosti onoho zaniklého světa „vyčnívá“ do přítomnosti světa našeho. Respekt k jeho bytí, je respektem k jinakosti, jejíž přítomnost je silným výrazem historicity i našeho vlastního pobývání ve světě. Respekt k jeho jinakosti je tak i výrazem péče o naše vlastní bytí v jeho podstatném výměru. Svět pouze v dimenzi přítomnosti, obrácené do budoucnosti, svět projektování a budování pouze na základě rozhodnutí a potřeb dneška je podstatně světem totalitní struktury, světem destrukce lidskosti, světem klamivých utopií, světem zapomenutosti na podstatné.

Josef Pleskot

Historický vnitřní prostor – střet zájmů

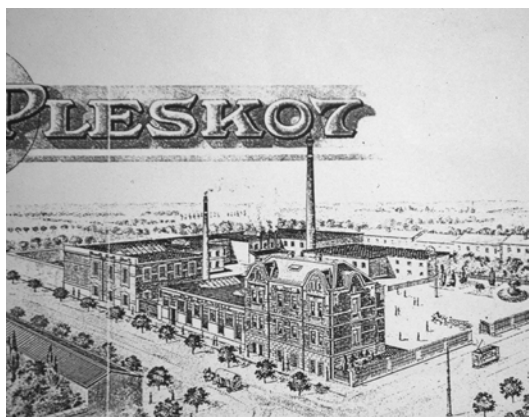
Když jsem poprvé uslyšel název tohoto semináře, asocioval v mé mysli něco zcela jiného, než pojmenovává. Velmi silně v mých uších rezonovala z toho názvu dvě slova: **vnitřní prostor**. Nehodlám dlouze rozvíjet něco, co není pečlivě promyšlené, je pouze intenzivně tušené. V této souvislosti však musím prohlásit, že opravdu dávno vím, že vnitřní (ani vnější) prostor nedefinuje rozměr **a**, **b** a rozměr **c**, a že dokonalost prostoru nespočívá dokonce ani v jejich rafinovaných dimenzích a vyspekulovaných poměrech. Kouzlo prostoru je kódováno uvnitř člověka.

Kvalita takto chápaného vnitřního prostoru a nutnost jeho autentického realizování přináší neustálé proměny prostředí. Dovolte nad míru spekulativní myšlenku: to, co považujeme za prostor, je spíše hmotný pozůstatek vzniklý v důsledku aktuálního jiskření vnitřních prostorů lidí, které probíhá v určité době. Noví lidé umístění v jiné době vysílají poněkud odlišné jiskření svých vnitřních prostorů. Proto se ony hmotné pozůstatky vyměňují, proměňují, doplňují či dokonce odstraňují.

Časové periody těchto vývojových proměn trvají desetiletí i staletí. Památkáři je retardují.

Na dubnovém zasedání poradního sboru primátora hl. města Prahy byla mezi jeho členy svedena velmi kvalifikovaná diskuse o projektu na rekonstrukci paláce Lucerna. Tuto diskusi vybudila dobře připravená prezentace projektu jeho autory a zamítavé stanovisko k němu sepsané pražskými památkáři. V pracovním záznamu z této diskuse jsem si přečetl svůj názor, který byl zaznamenán takto: „Ing. arch. Josef Pleskot poukázal na hodnotu paláce Lucerna především v jeho urbanistické kvalitě. Připomněl myšlenku stavitele Havla sumovat určitý způsob života urbanisticky do jistého kousku města. Ve vztahu k tomuto faktu nevidí hodnotu Lucerny v kvalitě detailu a architektonický názor považuje dokonce za diletský. Proto by urbanisticky rozvíjel skelet a ostatní vazby přezíral.“

Po jeho přečtení jsem nemohl uvěřit, že bych mohl pronést takto příkrá a odměřená slova. Dlouho jsem o tom přemýšlel, abych posléze došel ke

Továrna Adolfa R. Pleskota, Praha 7 – Holešovice, stav kolem roku 1930

Bývalá továrna Adolfa R. Pleskota, Praha 7 – Holešovice, dnešní stav

Továrna Adolfa R. Pleskota, hala pro montáže vodoměrů, stav kolem roku 1938

Bývalá továrna Adolfa R. Pleskota, táž hala jako architektonický ateliér, stav po rekonstrukci v roce 1995

konstatování, že po opravě několika málo slov a slovních spojení vyjadřují moje přesvědčení a že opravdu vidím problém z jiného úhlu pohledu, než jej vidí asi většina památkářů.

V zamítavém stanovisku těch pražských se totiž argumentovalo nedotknutelností všech architektonických prvků, kterými je Lucerna oplácána.

Přehlédnu-li skutečnost, že zenit tohoto domu (nedomu) byl již dávno překročen a jeho prosulost dále válcují parky kultury s obřími kinosály s příchutí pražené kukuřice, s nákupními centry a službami všeho druhu, nemohu nevidět, že přímo do bahna jej zatlačí tzv. památková ochrana.

Lucerna v době slávy byla opravdu lidovým a dynamickým

smyslu, že Anežský klášter se ukazuje nevhodným objektem k definitivnímu umístění této sbírky a poté dopis výboru UHS, který podepsali rovněž představitelé institucí oboru (pražských ÚDU AV ČR, ÚDU FFUK a brněnského SDU MU). Tento dopis mj. varoval před urychleným přesunem sbírky z Anežského kláštera či jakoukoli improvizací a sliboval vyvolat důkladnou diskusi odborné veřejnosti na dané téma. Protože však takovou diskusi připravovala rovněž Národní galerie, bylo v další fázi ze strany UHS navrženo její společné pořádání. Tento návrh byl vedením Národní galerie vzhledem k předchozímu nedorozumění odmítnut a proto se uskutečnila dvě na sebe těsně navazující setkání.

UHS (případně její sekce muzeí a galerií) uspořádala dne 17. října diskusi společně s Restaurátorskou školou Akademie výtvarných umění v její budově. Diskuse se kromě historiků umění zúčastnili také restaurátoři a mikroklimatolog prof. Němeček, známý úspěšným řešením poměrů v kapli sv. Kříže na Karlštejně a angažovaný Národní galerií k monitorování situace v klášteře sv. Anežky. Diskuse se zúčastnil mj. Jiří Fajt, bývalý ředitel sbírky starého umění Národní galerie a zároveň hlavní autor zmíněné expozice, a za Národní galerií aktivně zejména Petr Kuthan, vedoucí jejího restaurátorského oddělení. Výsledky diskuse shrnul rektor Akademie výtvarného umění Jiří T. Kotalík v tom smyslu, že 1) žádné stěhování by nemělo být ukvapené, že 2) prezentace sbírky středověkého umění závisí i na ujasnění či aktualizaci koncepce nebo systému prezentací sbírek Národní galerie a 3) že UHS všestranně podpoří nadcházející jednání Národní galerie o definitivní vhodné umístění sbírky na pražském Hradě nebo v jeho blízkosti, pokud toho bude zapotřebí. Materiály z této diskuse budou po jejich shromáždění uveřejněny.

Diskuse uspořádané Národní galerií dne 21. října se zúčastnil její generální ředitel i ředitel její sbírky starého umění Vít Vlnas, který moderoval toto setkání. Představitelé Národní galerie při té příležitosti zdůraznili, že pro definitivní řešení zůstává otevřeno více možností, přičemž neodmítají podporu odborné veřejnosti. Za hlavní problém jakéhokoli definitivního řešení umístění a prezentace sbírky středověkého umění však označili jeho finanční náročnost.

rp

Z činnosti Rady galerií České republiky

Ve dnech 30. a 31. října jednal v Západočeské galerii v Plzni senát Rady galerií ČR.

Kromě vnitřních organizačních problémů se senát zabýval prezentací Rady na dalším ročníku veletrhu Regiontour 2003 v Brně, který bude zaměřen na tematiku muzeí, galerií a památkových objektů.

Jedním z důležitých bloků jednání byla i otázka péče o papírové sbírkové předměty, kterou si Komora odborných pracovníků vytyčila jako svůj hlavní program činnosti na roky 2001 až 2003.

Péče o papírové sbírkové předměty představuje jednu z dlouhodobě opomíjených stránek péče o kulturní dědictví v našem státě. Přestože je z praxe našich archivů známo (Michal Djurovič SÚA Praha; seminář o papírových sbírkách pořádaný NG v r. 1993), že od počátku 19. století papír začal ze své výrobní podstaty být nestabilní vlivem vnitřní kyselosti, v současnosti ještě zvyšované znečištěným ovzduším, je v galeriích a muzeích výtvarného umění tato okolnost stále podceňována a nutnost alespoň částečné neutralizace této kyselosti a tím dlouhodobé zbrždění hydrolytického rozkladu papíru odsouávána. Podobným způsobem je podceňován i vliv světla na zánik papírových sbírek a ochrana před negativním působením prachových částic.

Členské galerie Rady galerií ČR (26) k dnešnímu dni spravují téměř 700 000 ks papírových sbírkových předmětů, ve většině z nich tvoří tyto předměty 60 až 98 % veškerých sbírkových předmětů. Tomuto číslu však zatím neodpovídá pozornost, kterou jednotlivé galerie věnují péči o tyto sbírkové předměty. Jedním z prvních kroků komory odborných pracovníků proto bylo zmapování současného stavu uložení, ochrany a vnitřních předpisů pro manipulaci ve všech členských galeriích. Podkladem byl jednotný dotazník, který komora připravila. Vyhodnocení této dotazníkové akce vedlo k závěru vytvořit základní metodiku Rady pro péči o sbírkové předměty na papíře a z papíru, která bude obsahovat jak otázky preventivní konzervace, tak doporučí postupy nápravy současného nepříliš lichotivého

místem zábavy, obchodu a služeb. Veškeré architektonické prvky, které jsou nyní nedotknutelné, byly účelovou koláží – lidskou mucholapkou. Mnoho interiérů bylo v Lucerně vědomě účelové a často velmi nahodile měněno. Nyní údajně nastal čas jejich zmrazení, čas fixace náhod, intuici a všemožných (kon)textů. Čas zmrazení něčeho, co zmrazit nelze, něčeho, co i nadále musí být hnací silou toho, aby staré domy dále žily a poskytovaly odraz pro prostor lidí přítomného času.

Opravdu se domnívám, že Lucerna může dále žít – dokonce i při nezměněné funkci. Stále totiž není ničím jiným než tím, čím jsou její velcí a mladí konkurenti – centra Černý most či Hostivař. Jí však bude pravděpodobně odčerpáno palivo, aby zůstala nehybně stát. Její nosná myšlenka jakéhosi města ve městě zůstane s největší pravděpodobností nedokončena, neboť se má za to, že šat skrývajících její chromé tělo je velmi cenný – že je hodnotnější než ten organismus, který halí.

Na příkladu továrny, založené Adolfem R. Pleskotem v roce 1884, dostavované, přestavované a upravované až dosud, bych rád dokázal svoje předešlá slova. Již téměř 120 let nikdo z majitelů a uživatelů továrny nepovažoval její stav za konečný. Troufám si tvrdit, že i devastační období minulého režimu jí cosi (i když málo) přidalo. Její současní majitelé s ní opět nakládají bez jakýchkoli předsudků. Dobře znají její historii, respektují četné nahodilosti, které ji formovaly, a rozumně omezenými prostředky ji používají a upravují pro potřeby přítomného času. Tak tomu bylo vždy a bude dále. Současný stav je epizodou přítomnosti. Budoucnost je neznámá, ale naše továrna je pro její požadavky otevřená.

Roman Koucký – Šárka Malá

Současnost je součástí historie

Stejně tak, jako je dnešek a tato chvíle součástí historie, je i tento text okamžikem svého vytištění již historický a je vyjádřením okamžitého stavu názoru.

Tento text je okamžitý, ukončený a historický, ale zároveň je stále živý, proměnlivý a pokračující. Vzniká pomalu, vyvíjí se, ale zároveň s tím je i stále definitivnější a uzavřenější. Myšlenky se skládají pomalu a jejich podstata patří již do minulého století. Ze začátku jsem chtěl hovořit o některých pojmech používaných v „památkářské“¹ praxi: současnost, minulost, historie, moderní, současné, původní, přípustné, nepřípustné... Postupem času se však tento text rozšiřoval a proměňoval až se stal spíše úvahou o způsobu života a zejména stavění v nových „současných vrstvách historie“. První motivy se objevují při přípravě naší výstavy a knihy. Předchůdkyní je i nepublikovaná přednáška, která byla pronesena v roce 2000 ve Šternberku na zahájení druhé instalace naší výstavy „knihy 1“ u příležitosti Dnů Evropského kulturního dědictví. Na této přednášce se poprvé, již v úplnosti, objevuje věta: „současnost je součástí historie“.

Nacházíme se na prahu „1+xx století“. Vývoj má obecně exponenciální charakter a v poslední době se nebyvale, až viditelně, zrychluje. Těsně po revoluci, na začátku devadesátých let jsme povětšinou propadli iluzi, že zase nejsme za „světem“ tak daleko. Skutečně se to tak mohlo jevit. Euforie byla nezměrná, naděje obrovské. A tak jsme začali pracovat. Povětšinou jsme však pouze „objevovali Ameriku“. A to nejen obrazně a v mnoha rovinách.² Nebylo ještě totiž tolik patrné, zejména v architektuře, že generace se „vyměňují“, globalizace a informační technologie vítězí, a Země skutečně a nezadržitelně vstupuje do éry „Světověku“.³ Konec devadesátých let byl již zcela jiný. Zázrak se nekonal, rozdíl mezi námi a světem se nezmenšil a v mnohých oborech je tomu spíše naopak. A architektura a urbanismus? Nůžky se rozevírají.

Architektura i urbanismus (nemám teď na mysli stavění obecně, ale skutečně architekturu, která je onou Královnou umění) jsou bohužel srozumitelné stále menšímu počtu lidí. Pátrání po příčinách tohoto neporozumění by vydalo na samostatný seminář. Faktem je, že stále více převládá „konzumní způsob stavění“, na kterém by nebylo nic špatného, naopak, pokud by nebyl „ovlivněn“

pokleslými postmoderními formami s nesplnitelným romantickým nádechem. Globalizované omyly a slepé uličky „amerického snu“ v podobě poslední čtvrti dvacátého století se rozlézají naší neudržovanou a zarostlou krajinou. Plechové boudy, které „zbyly“, protože na západ od našich hranic je jich již dost a postupně tam proměňují svou formu, mění a doplňují periferii našich periferních měst. A proč?

Protože se bojíme stavět ve městech. Protože na louce je to přece levnější. Také tam nejsou tak přísné podmínky. A tak se celá společnost stěhuje nikoli do přírody, jak zní reklamní hesla, ale na periferii. Tak dochází k postupnému vyliďňování středů měst. Měst, která jsou sice přirozeným a tím „normálním“ prostředím a do kterého proto patří přirozené a tím „normální“ stavby. Ale také měst, která památkáři, ve jménu přísné segregace, prohlásili „zónami“ a někdy dokonce „rezervacemi“.⁴

Již dříve jsem napsal, že špatné stavby netřeba obhajovat, prosadí se samy. Budou totiž „pěkné“, budou mít (šikmou) střechu, budou vypadat jako „staré“, nebudou „rušit okolí“. A budou tak konec konců zapadat do „ukončeného vývoje našich měst“. Památkáři budou spokojeni. Budou dál latentně projektovat; rozuměj diktovat investorovi a jeho projektantovi, jak to má udělat, aby to „nerušilo“, aby to bylo „přípustné“ a tudíž aby to „prošlo“. A města i předměstí tak budou neustále ničena podprůměrným brakem. No, ale hlavně že tam již nebudou ty nepůvodní „pauperizované asfalty“, ty „ploché střechy a skleněné fasády“. Vše je přece potřeba uvést do „původního stavu“. Nebo alespoň aby to tak vypadalo, protože to obecnému (ne)vkusu lépe odpovídá.

Kolik malomyslnosti, kolik namyšlenosti, kolik arogance je v tomto, z pohledu „historie“, obecně uznávaném pseudokontextuálním, falešně skromném a ohleduplném, ale **objektivně zcela mylném postupu**?

A Architektura⁵ a Architekti se brání. Prosazují právě ploché střechy (není konečně žádný důvod dělat dnes jiné), prosazují právě skleněné fasády (je to, a bude nezvratně, stavební materiál jedenadvacátého století). Prosazují obecně vše „nové a lepší“, tak jako tomu bylo v historii vždy. A tak se obdobně (nejen jako „kyberfeministky“⁶) soustřeďují právě na zvykový antagonismus mezi „přirozeným a umělým“. Na antagonismus, který dělí „věci“ na „původní, přirozené až božské“ a „nepůvodní či neautentické, které jsou umělé a dodatečně vytvořené“. Novým pohledem na všechno dané, novými technologiemi a novým měřítkem relativizují stávající stav, hledají novou podobu a experiment. Experiment jako jedinou cestu ke správnému uchopení „historie“ a k prosazení plurality, mnohosti a vrstevnatosti.

A tak zase na oplátku památkáři říkají: toto je „nepřípustné“. To není „původní“ (a tím božské) a mají na mysli: „ceci tuera cela“⁷ [**toto zabije tamto**]. Obecně řečeno: nové (neznámé a potenciální) zabije staré (známé a osvědčené). Nemohu se zbavit dojmu, že tato paralela je zejména pro naše téma „Novostaveb ve starém městě“ zcela na místě a naprosto výstižná. Internet totiž doposud nezabil knihu, stejně jako kniha, ani obecně písmo, nezabila paměť, ani obrazová sdělení středověkých katedrál.

Naštěstí to není tak, že bychom dnes pouze nahrazovali staré novým. Naším úkolem je především **doplňovat**. Vše existuje **vedle sebe**. Stejně jako po celou dobu věků rozhoduje (méně nebo více) přirozený výběr. Je jisté základní otázkou, zda vůbec máme právo říkat „toto je lepší než tamto“, nebo ovšem naopak „tamto je lepší než toto“. Vráťím se proto k závěru textu Umberta Eca (Od internetu ke Gutenbergovi), ze kterého jsem tuto paralelu citoval. Píše: „Potřebujeme nové formy kritické kompetence, dosud nepoznané umění výběru a potlačování informací, zkrátka novou moudrost. Potřebujeme nový druh vzdělávání.“

Architekti nadávají na památkáře, památkáři nadávají na architekty, architekti nadávají na architekty a konečně, často i památkáři nadávají na památkáře. Delší dobu mne proto napadá, že zásadní problém je skutečně ve vzdělání, ve všeobecném rozhledu, v „globálním myšlení“.

Mnohým architektům jistě chybí nejen podrobné, ale bohužel i jen dostatečné vzdělání v historii. Obecně lze ale říci, že studium architektury, mimo jiné, spočívá z velké části právě ve studiu historie. Památkáři však, pokud studují,⁸ studují

stavu a krizové postupy pro případ přírodních nebo živelných katastrof. K tomuto účelu komora odborných pracovníků ustaví pracovní skupinu, v níž ráda uvítá odborníky i z jiných institucí. Zájemci o spolupráci na tomto manuálu mohou kontaktovat předsedkyni komory odborných pracovníků Dagmar Jelínkovou (tel. 257 535 829).

Problematickou péči o papírové sbírkové předměty nyní nově zviditelnily i srpnové povodně, které nás staví před úkol rychlé záchrany řady unikátních děl, ale zároveň právě zacílení finančních zdrojů k těmto akutním problémům opět odsouvá systémové řešení sbírkové péče v galeriích, pokud se nepodaří přesvědčit zastupitele jednotlivých krajských rad, že toto je také naléhavý úkol, který vyplývá i ze zákona 122/2000 Sb. o sbírkách.

Dagmar Jelínková

K přípravě památkového zákona

Nový návrh zákona o ochraně kulturních památek a památkové péči připravilo Ministerstvo kultury k projednávání na počátku podzimu roku 2001. Navržené znění bylo schváleno vládou a připraveno do projednávání v Parlamentu. Návrh zákona však byl – dle mínění odborných kruhů – nevyhovující v mnoha podstatných bodech. Schválením tohoto zákona by došlo k oslabení péče o památky i ve srovnání s dosud platným zákonem č. 20/1987 Sb. o státní památkové péči. Proto bylo svoláno několik setkání profesionálních památkářů a historiků umění, která se zněním navrženého zákona zabývala. Celá tato aktivita vyvrcholila dne 7. prosince 2001 při veřejném slyšení pořádaném Podvýborem pro kulturní dědictví Senátu Parlamentu ČR a Sdružením historických sídel Čech, Moravy a Slezska. Vystoupilo celkem 17 řečníků (včetně zástupců MK ČR), z nichž většina podrobila návrh zákona velmi silné kritice. Krátce na to byl zákon z projednávání v Parlamentu stažen.

Kritici byli vyzváni náměstkem ministra kultury ing. Zdeňkem Novákem, aby vypracovali vyjádření k problematice památkového zákona. Osobně byl ke

složení pracovní komise vyzván prof. PhDr. Mojmir Horyna, který toto pověření přijal. Záhy se mu přihlásili zájemci o práci v této komisi, která se od jara letošního roku pravidelně schází k pracovním schůzkám. Soustavně se práce účastní: ing. arch. Dagmar Sedláková (SÚPP), ing. Petr Macek (ÚDU FF UK), dr. Martin Mádl PhD. (Umělecko-historická společnost), Richard Biegl (Klub za Starou Prahu), dr. Martin Šerák a dr. Pavel Dočkal (Českokrumlovská památkářská obec), JUDr. Petr Kužvart (Ateliér pro životní prostředí).

Počínaje dubnem tohoto roku se komise věnovala přípravě nového věcného záměru zákona, jehož cílem bylo mimo jiné posílit účast občanských sdružení na památkové péči, zajištění profesních akreditací pro pracovníky zabývající se ochranou památek, zjednodušení znění zákona, tak aby byl srozumitelný co nejširší veřejnosti, rozšířit rejstřík možných výpomocných a pobídkových úlev vlastníkům a další změny. V polovině září jsme však byli vyzváni k tomu, abychom připravili připomínky k rok starému návrhu zákona s tím, že tento bude znovu předložen k projednání. Proto jsme přerušili práci na novém věcném záměru a věnovali se opět starému textu má celkem 116 paragrafů na 67 stranách. V materiálu, který v současnosti dokončujeme, jsme formulovali celkem 96 připomínek, z nichž některé jsou terminologické nebo se týkají detailů, nicméně zhruba polovina z nich má zásadní význam. Pro některé části zákona navrhujeme naše odlišné, paralelní znění.

Tuto práci chceme dokončit v prosinci a znovu se vrátit k vlastnímu úkolu přípravy nového věcného záměru zákona, který bychom považovali z hlediska zajištění památkových hodnot za optimální, a který chceme sladit se stávajícím systémem státní správy, samosprávy i se stávajícím organizačním schématem odborných pracovišť památkové péče. V posledních dnech jsme se dověděli, že MK ČR prý upustilo od záměru prosadit k projednávání starou verzi zákona, a že v legislativním plánu Parlamentu ČR je projednávání nového zákona na ochranu památek zařazeno až na rok 2004.

Mojmír Horyna

pouze historii. Opět hovořím o těch památkářích, kteří rozhodují o stavbách ve stávajícím prostředí, nikoli o „konzervátorech a restaurátorech“. Jsem přesvědčen, že člověk, který chce rozhodovat o tom, která stavba je nebo není přípustná, který chce posuzovat kvalitu práce jiných, má a musí být respektovaným odborníkem, který má za sebou množství teoretických prací. Má a musí být vzdělán zejména v současné, lépe samozřejmě „budoucí“ architektuře. Záměrně neříkám moderní, protože tento historický styl minulého století již někteří památkáři zaznamenali. I když ho ochraňují prozatím jen sporadicky a většinou špatně. Pouze znalost současné architektury a jejích budoucích trendů může umožnit, posouzení, spíše ovšem pouze odhad, síly současné myšlenky vkládané do stávající – historické struktury. Protože v dnešní „urychlené“ době je totiž i realizace stavby již pouhým naplněním historie projektu, jeho zrodu a projednávání. Ve chvíli dokončení stavby je už jen vzpomínkou a potvrzením „původních“ myšlenek klienta a jeho architekta. Myšlenek, které jsou již, zákonitě, mnohem dál, a mnohdy někde úplně jinde. V mnoha případech se, v době informačních technologií a mediálních prezentací, v den otevření nové stavby díváme v podstatě na historickou budovu.⁹

Památkářská praxe proto zákonitě musí, postupně, ale co nejrychleji, změnit svoji podstatu! Pokud to nedělá, pokud ani dnes po deseti letech zásadních změn nejen ve společnosti, ale zejména v architektuře, nepřetváří a nepřizpůsobuje své staré koncepty, ideje a programy novému, ztrácí čím dál víc šanci uspět a být respektovaným partnerem. Zůstává tak onou nenáviděnou direktivní a represivní složkou, které je potřeba se vyhnout, kterou je potřeba ošálit a uchlácholit, které se rozhodně nikdo, jen trochu soudný, nebude dobrovolně na nic ptát. Která se tak, ve své podstatě již delší dobu, stává nenávratným hrobařem autentických hodnot, které zprvu možná měla snahu ochraňovat. Je ovšem otázkou, zda její skutečnou snahou byl rozbor a ochrana autentických hodnot, zda její snahou naopak od počátku nebyla ona romanticko napodobovací mánie **uvádění do původního stavu**.

Použiji parafrázi citátu z politického komentáře:¹⁰ „Na návratech není jistě nic špatného. Je-li to však pouhá procházka **napodobeninami**, jaké již delší dobu **nařizuje naše památková péče**, je to návrat zbytečný, a v mnoha směrech škodlivý. Není to návrat k životu, nýbrž návrat k neživému, návrat ke smrti.“

Nakonec chci upozornit ještě na jeden typický památkářský termín. Dům (palác, kostel, most, zahrada...) byl v tom a tom století zásadně, (masivně, velkoryse,

Činžovná vila Xaveriova, Praha 5 – Smíchov, stav před přestavbou

Šárka Malá, Roman Koucký & Veronika Sávová, Jiří Šafr, Činžovná vila Xaveriova, Praha 5 – Smíchov, přestavba, 2000

razantně...) **přestavěn**. Je to běžná fráze stavebně historických průzkumů a většinou je nesena v obdivném duchu. Jak je možné, že dnes je tento termín, tento přístup, tak „nepřípustný“? Proč musíme stále pouze **rekonstruovat**? Když navíc nejsou památkáři většinou schopni stanovit, která ta „původní“ podoba vlastně je ta pravá a která je proto hodná oné rekonstrukce? Dostáváme se tak k dalším otázkám.

Základním problémem a podstatou většiny střetů je rychlost dnešního investování a naprostá nedostatečnost znalosti území. Bez investic, bez patřičné údržby dochází k odumírání. Podkladem k dobrému investování ale musí být dokonalá inventura autentických částí dochované struktury, jak urbánní, tak stavební. Tuto inventuru **musí** zajistit „památkový úřad“. Minimálně musí být připraven ji i ve zkrácených termínech odborně provést, nebo ji alespoň musí financovat! Povinností tohoto úřadu, coby partnera investora, nikoliv represivní složky státní správy, je stanovit hodnotu (neplést si s cenou) jednotlivých částí a prvků a doporučit postup jejich zachování, prezentace, transferu, či jiného použití. Nedílnou součástí této povinnosti musí být také zajištění systému financování téhož.

Existují-li například „národní kulturní památky“ na kterých má „národ“ skutečně zájem, potom musí být takové památky v jeho vlastnictví (nejspíše prostřednictvím státu). Je naprosto nepřijatelné, aby represivní orgán státu jakkoli omezoval vlastnická práva, a přitom nedal k dispozici patřičné finanční prostředky. Na druhou stranu všichni víme jakým je stát hospodářem. A tak není úniku a občas prostě někdo vybagruje keltské oppidum. Proč ne...?

Všichni víme, že systém dotací je spíše k smíchu, než k užtku. Z vlastní zkušenosti vím, že energie (vyjádřená ve finančním ekvivalentu) vložená do získání „příspěvku na obnovu památky“ je vždy minimálně dvakrát, podle povahy mnohdy vícekrát vyšší, než výše samotného příspěvku. Mám na mysli nesmyslně podrobné a tudíž drahé projekty, skutečná i fingovaná výběrová řízení na dodavatele prací, neskutečné, ale zato pravidelné obstrukce jednotlivých památkářů (nikdy nestačí jeden úřad, musí jich být vždy několik a každý vyžaduje jinou „žádost“), a konečně neustálé změny při opakovaných, protože málo úspěšných, žádostech. A mimochodem, zpětně zažádat nelze, stavba musí běžet (jinak se totiž nepředstavitelně prodraží), a tak si investor většinou pomůže sám. A o to možná jde. Ovšem může se stát, a stává se to velmi často, že si pomůže jak umí. Následky této, ne možná na první pohled patrné, ale zjevné devastace si musí na svůj účet připsat památkáři. Je to jejich odpovědnost. Protože však není „přímá“, tak se o ní nemluví a nikoho v podstatě nezajímá.

(Bod zlomu) ... Exkurs o novém pohledu

Jak bylo řečeno v úvodu, již několik let se pokoušíme shromáždit názory, analyzovat je a vyvodit z nich závěry pro naši další práci. Abychom mohli vyslovit myšlenku, jakým směrem má střeoevropské město jít dál, co je pro něj podstatné a klíčové, je třeba důkladně znát jeho současné potřeby, odhadnout možný další vývoj a znát všechny historické vazby i ostatní skutečnosti. Naše návrhy se, vždy na základě předchozích analýz, pokouší postavit nové obrazy města, které neberou historii jako svazující a nepřemožitelné břímě, ale jako „podklad“. Jako výchozí bod k dalšímu „současnému a budoucímu“ životu. Dnes se nacházíme v situaci, kdy se platnost všech předchozích koncepcí pomalu, ale jistě proměňuje. „Revoluce Informačních Technologií“ na prahu „Světověku“ mění zásadně nazírání na život na Zemi a tím také „ve městech“. Je proto nutné pokusit se stanovit koncepcie nové. Je nutné definovat „**nové budoucnosti**“.

Není již možné jen oprašovat zbytky starých myšlenek a ze strachu před čímkoli novým, viditelným a rozhodným raději fixovat a konzervovat chyby uplynulých desetiletí. Je třeba řádně „uklidit“, inventarizovat současný stav, nalézt největší chyby a naznačit možnosti jejich nápravy. Je nutné pokusit se stanovit vizi „**nového obrazu města**“ i „**nového života domu**“. Základní a výchozí myšlenkou „pohybu“ ve stávající struktuře již nemůže být „**rekonstrukce**“¹¹ jako trend devatenáctého a dvacátého století, ale musíme definovat cestu „**revitalizace**“¹² jako možnosti pro století jedenadvacáté. Rozvoj měst se musí obrátit z extenzivního

Dějiny umění jako politikum

Po pádu starého režimu jsme se snad všichni s úlevou vrátili do útulného pohodlí své věže ze slonoviny a jen neradi vzpomínáme na to, co bylo podle našeho hlubokého přesvědčení politickým zneužitím dějin umění jako disciplíny, jejíž esteticky hodnotný předmět ji sám o sobě má vzdalovat nízkostem každodennosti. Jakkoli i pohled do minulosti si zaslouží hlubší analýzu, při pohledu do nejbližší budoucnosti vidíme před sebou věci aktuální a naléhavé. „Evropa“, nezatížená naší bolestnou zkušeností s totalitními režimy, totiž nepovažuje spojení dějin umění s politikou za něco, čemu je třeba se štitivě vyhnout, nýbrž za věc přirozenou a nezbytnou.

21. a 22. listopadu 2002 jsem se na pozvání Robina Cormacka (byzantologa z londýnského Courtauld Institute) zúčastnila v Benátkách jako jeden ze sedmi tzv. expertů zasedání podvýboru pro kulturní dědictví, jenž patří do výboru pro kulturu a vzdělání Rady Evropy. Expertiz universit i nižších škol, muzeí a publicistiky měli za úkol vyložit členům podvýboru, tj. zhruba pětadvaceti poslancům z jednotlivých členských zemí, jaký je smysl a dnešní stav vědeckého oboru dějin umění a jak jeho činnost souvisí nejen s žádoucí ochranou kulturního dědictví Evropy i jejích jednotlivých regionů v globálním prostředí, ale i s tak ekonomicky citlivou věcí jako je turistika. Překonání přehrad v terminologii i stylu vyjadřování mezi zvědavými poslanci (většinou absolventy právnického, ekonomického nebo správního vzdělání) a odborníky se ukázalo jako velmi náročné a není předem jasné, jak dopadne výsledek celé akce, jímž by měl být Radou Evropy schválená předloha o potřebě podpory evropských dějin umění. Rozhodně lze očekávat, že minimálně budou nadále a snad s větší intenzitou podporovány velké výstavní projekty RE, jakým byl naposled Střed Evropy kolem roku 1000.

Velmi podnětné bylo i setkání „expertů“ mezi sebou. Ukázal se např. poměrně zřetelný rozdíl mezi situací oboru ve Francii a Itálii, jež rozvíjejí tradiční, esteticky a formálně založené dějiny umění, a situací ve Velké Británii, kde tzv. „New Art History“ zvítězila na celé čáře.

Právě tento metodický přístup, dominující do velké míry i v Německu, umožňuje přeorientovat bytostně elitistickou a nacionalistickou disciplínu v žádoucím směru: při zvýraznění lokální svébytnosti uměleckých památek ukazovat vzájemnou kulturní provázanost všech částí Evropy v průběhu celé její historie. Představitel mezinárodní „středošolské“ instituce International Baccalaureate Organisation ukázal velmi efektivní pedagogické postupy, jež umožňují postavit dějiny umění do centra objektového učení.

Má-li stále ještě čtenář pocit, že se nás to moc netýká, pak připomenu, že po začlenění do EU vstoupí i u nás v platnost takové její předpisy, které ve srovnání s dnešní legislativou uvolní zvláště provozování restaurátorské činnosti. Požadavek na vytvoření a prosazení závazných evropských norem určujících, kdo se smí zabývat restaurátorstvím, zazněl velmi hlasitě spolu s připomenutím, že pro efektivní památkářskou činnost je třeba prosadit takové legislativní úpravy, které budou znamenat kompromis mezi požadavky památkové ochrany a bezpečnostními předpisy, vyžadovanými pro nové stavby. Klíčový důraz, jímž se vracíme k nezbytnosti svého druhu politické angažovanosti umělecko-historické obce, pak byl položen na co nejširší veřejnou podporu ochrany kulturního dědictví, již je nutno prosazovat v podmínkách konzumní společnosti, masové zábavy a medializace informací. Jak zdůraznil vedoucí odboru kulturní politiky RE Wolf-Dietrich Elbert, neměli bychom říkat, že Benátky – zrovna ve dnech konání kolokvia zaplavené vysokou vodou – jsou nemocný pacient, ale měli bychom si uvědomit, že jsou na tom velmi dobře, protože přes všechnu nepřítelstí stále ještě stojí, a to zásluhou svých obyvatel, kteří jsou ochotni žít v podmínkách, jež nevyhovují ani dnešním standardům chudinského bydlení.

Českou republiku zastupovala v tomto podvýboru až do posledních voleb Vlasta Štěpová (ČSSD) díky svému zájmu o turistiku. Její práci hodnotili členové podvýboru velmi vysoko, myslím však, že z hlediska potřeby přenášet informace dovnitř své země mnoho neudělala. Domnívám se, že výbor UHS by měl zjistit, zda a kdo z nově zvolené

trendu atakujícího nová a nová území v okolí města zpět k intenzivní „recykla-
ci“¹³ místa, tak jako tomu bylo v minulosti vždy.

Není možné bezduše ničit a devastovat, ale není ani možné se bát „bourat a kácet“, pokud k tomu vede snaha znovu a lépe „stavět a sázet“. Pokud jsou staré domy už nevyhovující a morálně i stavebně dožilé a parky přestárlé a zpustlé, je třeba je vyměnit. Není ani možné fixovat na prokazatelně stavebních pozemcích „zeleň“ jen proto, že byly příliš dlouho nezastavěné a tudíž „podlehlý náletu“. Je třeba města doplnit a zintenzivnit jejich život. I dnešní doba má právo, a svým způsobem i povinnost, vstupovat na nejceněnější pozemky (uvnitř nejstarších částí měst) a pokud tam už volné pozemky nejsou, má, za určitých podmínek, právo si je „vytvořit“. Jedině tak budou města schopná žít současným životem, ve své celistvosti a nebudou se jejich „novodobá centra“ přesouvat jinam a nechávat za sebou skanzeny nepoužitelných a nepoužívaných historických „mrtvol“.

Poznámky

1. Používám termín památkář, v jeho zažitém významu, byť není oficiální. Mám na mysli úředníka, který, na základě nějakého legislativního předpisu, rozhoduje o některých stavbách, aniž by měl jakoukoliv přímou odpovědnost.
2. Viz Radim Palouš, Světověk a časování, Vyšehrad 2000. (Novověk začal objevením Ameriky a skončil „návratem člověka z Měsíce na Zemi v roce 1969“)
3. Viz pozn. 2. „Tvrdíce, že vznikl další věk, říkáme tím zároveň, že skončil věk předchozí; ba že nastal konec všech tří předchozích věků: starověku, středověku i novověku, které jsou podle naší hypotézy jedním velkým „eurocelkem“. Onu další dobu se odvažujeme nazvat světověk, ony předchozí eurověk.“
4. Na spojitosti a podobnosti mezi pojmy „zóna“, „rezervace“ a významy slov „xenofobie“ a „rasismus“ upozorňuji již delší dobu. V památkovém podtextu je odlišování a vydělování typickým znakem přístupu.
5. Velké „A“ používám zcela záměrně, protože jsem si vědom propastných rozdílů v kvalitě naší odevzdávané práce. Vzhledem k tomu, že celý text je věnován kvalitní soudobé Architektuře a nikoli průměrnému až podprůměrnému stavění, které by mělo být kritizováno a napravováno stejnou měrou, i při vědomí toho, že průměrnosti se v demokracii nelze zbavit, protože je na průměrnosti postavena.
6. Denisa Kera, Zkažený, zlý a radikální holky na internetu..., Internet magazín No. 54, 03/2001.
7. Umberto Eco, Mysl a Smysl, kapitola Od internetu ke Gutenbergovi, Břeclav, Moravia-press 2000. - Rozvedení paralely citátu Viktora Huga z Notre Dame de Paris: ...líčí kněze Clauda Frola, který prstem ukáže nejprve na knihu, pak na věže a na obrazy své milované katedrály a řekne: „Ceci tuera cela.“ (Kniha zabije katedrálu, abeceda zabije obrazy, ale také internet a pohyblivé obrazy zabijí knihu.)
8. Památkářem se bohužel může dnes stát kdokoliv kdo prohlásí, že má vztah k historii. Výjimkou nejsou ani projektanti, kteří se nedokázali prosadit. (Zde je patrná absolutní absence „autorizovaného památkáře“ s přesně stanovenou odpovědností.)
9. U nás je takovou typickou ukázkou pražská stavba Jeana Nouvela Zlatý anděl, o které ovšem památkáři budou donekonečna diskutovat, zda se na Smíchov hodí, či ne, zda je vlnitý plech dostatečně kvalitním a trvanlivým materiálem a podobně.
10. Petr Fischer, Najde pravice odvahu k novému činu? Lidové noviny 12. 2. 2001.
11. Rekonstrukce: 1. opětné sestavení, sestavení; uvedení do původního stavu, průběhu; r. stavby hradu; r. děje; krim. r. dopravní nehody; 2. přestavby: r. tunelu; rekonstrukční příd. [Věra Petráčková - Jiří Kraus a kol., Akademický slovník cizích slov, sv. I, II, Praha, Academia 1995; sv. II, s. 655.]
12. Revitalizace: obnova, oživení něčeho nefunkčního, popřípadě zchátralého; uvádění něčeho zpět do takového stavu, aby přinášelo užitek: řešit revitalizaci oblasti (kraje, krajiny); revitalizace hospodářského života; revitalizace obsáhlého továrního prostoru; přen. politická revitalizace opětný návrat někoho do politické funkce [Olga Martincová a kol., Nová slova v češtině – Slovník neologizmů, Praha, Academia 1998, s. 246]
13. Recyklace: opětné využití, recyklování [Slovník cizích slov, Praha, Ottovo nakladatelství 2000.]

Petr Kratochvíl

Vzdělaný architekt versus vzdělaný památkář

Vyhraněné spory mezi tvůrčími architekty a památkáři a neschopnost dorozumění do značné míry tkví i v odlišném myšlenkovém zázemí, o něž se tyto dvě profese opírají. A to je zas podmíněno druhem vzdělání: „Tvůrci“ jsou samozřejmě absolventy fakulty architektury. Mezi „majiteli razítek“ (jak jsou profesionální památkáři hanlivě označováni nespokojenými architekty) však vedle architektů působí absolventi studia dějin umění a vzhledem k malé platové atraktivitě této profese bude myslím podíl kunsthistoriků dále stoupat. (Kolik mladých architektů je dnes ochotno nastoupit do památkových institucí?) Zmíněný spor se tak v obecné rovině jeví jako spor o kompetentnost disciplín jako takových.

Pro uklidnění předesílám, že tento spor není domácím specifikem. Např. rakouský sborník *Kunsthistoriker*, 1994/1995 (8. Österreichischer Kunsthistorikertag) přinesl neméně ohnivou diskuzi, v níž padly ostré výtky z principiální neschopnosti historiků umění posuzovat současnou architekturu, přičemž v pozadí byly právě tak ostré výhrady historiků umění vůči tehdy projektované dostavbě muzeí v historickém centru Vídně (Museumsquartier).

Vezmeme-li tyto výtky z nekompetentnosti vážně (a tedy neosobně), pak je nutno se zamyslet, zda již na úrovni vzdělávání neexistují podstatné mezery a zda by příslušné vysoké školy nemohly své absolventy lépe připravit na situaci, kdy se třeba potkají – na opačné straně úředního stolu – při schvalování architektonického projektu do historického prostředí.

Dějiny umění jako samostatný studijní program se u nás vyučují prozatím pouze na filozofických fakultách. Prostor, který je však v rámci pětiletého studia věnován současnému architektonickému (a patrně i výtvarnému) dění je pramalý, snad s výjimkou fakulty olomoucké. Jako by v pozadí byla zásadní pochybnost, zda přítomnost je již součástí dějin či nikoliv. (Opět připomínám název onoho rakouského zasedání s příznačným otazníkem na konci: *Vergangenheit in der Gegenwart – Gegenwart in der Kunstgeschichte*?) Obor dějin umění samozřejmě má obecnější cíle a jeho celkový historický záběr nemůže být redukován k jednomu – byť významnému – pólu. Přesto si myslím, že by toto studium bylo možné obohatit volitelnými přednáškami a semináři (kolik praktikujících architektů bylo na tyto školy pozváno k prezentaci vlastního díla?), přednáškami v doktorském studiu, aby studenti současné architektury nejen porozuměli, ale pro ni se i dokázali nadchnout. Nevěřím totiž, že poté, kdy někteří z nich usednou v památkové organizaci, mohou při svém rozhodování o nových intervencích do historických staveb a prostředí odhlédnout od posouzení kvalit, jež nový zásah přináší (což ještě zdaleka neznamená, že by měli projektovat za architekta). A k tomu hlubší vzdělání o současné architektuře potřebují. Za úvahu by jistě též stálo, kdyby se některá z fakult architektury či uměleckých škol pokusila zavést studijní program dějin umění – již ono společenství pedagogů a studentů by samovolně vedlo k hledání mostů spojujících tvůrčí a reflektující obory.

Fakulty architektury mají samozřejmě dějiny architektury i umění jako jeden z povinných předmětů, často s velmi kvalitními pedagogy. Přesto se obávám, že studenti architektury je většinou chápou jako seznámení se s fakty nezbytné ke zkoušce. Namísto porozumění historickým hodnotám si z nich často odnesou jen obdiv k velikánům dějin architektury, kteří sebevědomě přestavovali naše města, protože jim v tom před staletími žádný památkář nebránil. (Omlouvám se za zjednodušení, ale kolikrát jsme tento argument třeba s příkladem Dientzenhoferova sv. Mikuláše slyšeli i od renomovaných architektů.) To nesouvisí s tím, jak jsou tyto historické předměty přednášeny, ale spíše s tím, jak architektonické školy formují celkový postoj studentů jako budoucích tvůrců. Jako by se architektura po návratu do moderního proudu vracela i k modernistické zaujatosti autonomním objektem, pro niž jsou úvahy o kontextu nanejvýš verbálním ornamentem průvodní zprávy k projektu. V tomto duchu – obávám se – probíhá

poslanecké sněmovny se bude práce podvýboru pro kulturní dědictví RE účastnit, poslance kontaktovat a požádat přinejmenším o pravidelné předávání informací a materiálů.

Milena Bartlová

V A R I A

Česká sezóna ve Francii – přednášky a výstavy

Letošní rok se stal pro českou kulturu zkouškou její soustředěné prezentace v zahraničí. Česká sezóna ve Francii zahrnovala sérii akcí, z nichž mnohé vznikly prací českých historiků a historiček umění, a ty je zde, byť třeba bez nároku na úplnost, alespoň zmínit.

Uměleckohistorické přednášky se pod názvem **L'Art entre Paris et Prague** uskutečnily jako součást širší konference, připravené z české strany Filosofickou fakultou Univerzity Karlovy a konané ve dnech 7.-8. listopadu na Sorboně. Zahrnovala bloky přednášek ke středověku a k umění přelomu 19. a 20. století. Přelom století tematizovaly přednášky Xaviera Galmiche (Deml a Bílek), Genevieve Lacambre (Mucha a japonismus), Petra Wittlicha (Rodin), Romana Prahla (Paradigma umělecké Paříže a jeho změny), Karolíny Fabelové (Jiránek a Ritter) a Segolene Le Men (Karel Špillar). Středověký blok obsahoval přednášky Jiřího Kuthana (Vlivy dvora Ludvíka IX. v architektuře Čech) a Jana Royta (Kaple sv. Kříže). Příspěvky (spolu s příspěvkem Jaromíra Homolky, který se pro nemoc nemohl zúčastnit) vyjdou ve sborníku, vydávaném FF UK.

V pařížském Louvru proběhla dne 16. října konference pod názvem **Kulturní dědictví po Sametové revoluci**. S příspěvky vystoupili za českou stranu Eliška Fučíková, Kaliopi Chamoniola, Leo Pavlát, Marie Mžýková, Vladimír Šlapeta a Josef Štulc.

Rovněž v Louvru se konal cyklus přednášek s názvem **Prague et les identités tchéques** (30. září; 7., 14., 21. a 28. října): Damjan Prelovšek („Nová architektura pro mladou demokracii“), Petr Wittlich (Alfons Mucha), Aleš Pohorský (Národní divadlo), Jiří Kroupa (architektura 18. století) a Taťána Petrasová (internacionální gotika v 19. století a katedrála sv. Víta).

Z výstavních akcí se bohužel neuskutečnila k Vincenci Kramářovi, která měla představit ve Francii jeho sbírku kubistů, a na jejíž přípravě spolupracovaly Národní galerie a Ústav dějin umění AV ČR. Neuskuteční se z důvodů vícekrát diskutovaných v médiích, vis major.

Z početné (a v tuto chvíli ještě neuzavěřené) řady výstav ve Francii uskutečněných je zde třeba zaznamenat zvláště výstavu **František Kupka. Oeuvre au papier 1895-1912**. Proběhla v jednom z nejprestižnějších prostorů, v pařížském Musée d'Orsay (konec června – 6. října) a připravila ji s dalším francouzským kurátorem naše rodačka, Markéta Theinhardtová. Výstava se silně mezinárodními zápůjčkami publikovala množství dosud neznámých nebo velmi málo známých raných Kupkových prací.

Poměrně rozsáhlou výstavu z tvorby **Františka Bílka**, připravenou Muzeem hl. m. Prahy (kurátorka Hana Larvová), uspořádalo pařížské Musée Bourdelle (od 6. listopadu).

Výstavu **české meziválečné avantgardy** v architektuře pořádá Institut français d'architecture v Paříži (6. listopadu – 2. února).

Rovněž v Dijonu, kde byly již v minulosti rozvinuty česko-francouzské kontakty, se uskutečnila **výstava českého baroka** (kurátor Vít Vlnas), připravená Národní galerií v Praze, která jistě přinese velmi cenné poučení francouzskému publiku.

Přednášky – konference – sympozia – kolokvia

Filosofická fakulta Univerzity Karlovy ve spolupráci s Archivem města Plzně a Studijní a vědeckou knihovnou Plzeňského kraje uspořádaly 7.-9. března 2002 mezioborové symposium **Bůh a bohové: Církev, náboženství a spiritualita v českém 19. století**. Problematice výtvarného umění se věnovaly referáty Zdeňka Lukeše (secesní kostely), Arno Paříka (synagogy), Romana Praha a Zdeňka Hojdy (Josef Hellich), Taťány Petrasové („Nazareniismus nebo pietismus?“), Jindřicha Vybírala („Sen o katedrále“) a Pavly Sadílkové (opět katedrála).

V budově Akademie výtvarných umění v Praze se 21. května konalo sympo-

nes dnešního výuka v řadě školních ateliérů. Tento pocit jsem nabyl alespoň při posuzování závěrečných diplomních prací, kdy komise se především zabývala výtvarným názorem, zčásti stavebně technickou proveditelností, ale otázka, zda by uskutečnění projektu neznamenal rozvrat daného – často historického prostředí – byla považována téměř za neuctivou. Jistě, protiargument je závažný: diplomní projekt je poslední příležitostí svobodně rozvinout vlastní vizi, praktický život pak přinese jen boj s různými omezeními. A skutečně, praxe absolventa přinutí respektovat všechny možné předpisy, strach o zakázku ho pak občas přinutí respektovat i nesmyslné požadavky klienta – a tak památkář často zůstane poslední baštou, na jejímž zdolání si chce utvrdit svou tvůrčí svobodu. I já jsem ovšem přesvědčen, že škola by měla ve studentovi především zapálit jiskru svobodného myšlení a originální tvorby. Ale architektura není tvorbou nepodmíněnou, skoro vždy se odehrává v dialogu s tím, co již bylo postaveno. Studenti by proto měli být vychováni ke schopnosti tento dialog vést. A mimochodem: možná zvaní profesionální památkáři do diplomních komisí by bylo prospěšné pro obě strany. Nejen student by se naučil vnímat perspektivu druhé strany dříve, než ho to potká „naostro“. Ale i pro památkáře by debata nad projektem – nezátížená reálnými tlaky – byla užitečným školením.

Miloš Solař

Co tvoří hodnotu historického interiéru

„Prostor“ je abstraktní pojem s více významy. Slovník spisovné češtiny říká, že prostor je spojitě prostředí rozkládající se bez hranic všemi směry, které je trojrozměrné, případně čtyřrozměrné, nebo prostředí blíže vymezené. Ponecháme-li stranou užití tohoto pojmu v jiných oborech, pak pro stavby je vhodné připomenout definici obsaženou v oborové encyklopedii architektury: „Architektonický prostor je uměle vytvořen stavitelskou činností a může být několikerého druhu: prostor vnější otevřený, tj. prostor plně obemknutý architektonickými hmotami (např. náměstí); prostor vnější, který je semknut uvnitř architektur (např. nádvoří) a prostor vnitřní neboli interiér. Vnitřní architektonický prostor může být uzavřený (plně vymezen stěnami, podlahou a stropem), otevřený (větší část stěn je nahrazena okny) nebo může jít o poloprostor, který je z jedné či více stran otevřen (loubí, kolonáda, portikus).“

Budeme-li vnitřní prostor (interiér) chápat jako komplementární protiklad pojmu fasáda (vnější podoba stavby), pak si musíme uvědomit, že se opět jedná o dvě roviny: o specifické vnitřní prostředí, tedy o podobu a způsob užívání nehmotné „prázdnosti“ a o hmotu, která tuto „prázdnost“ vytváří. Extrémním protikladem péče o vnitřní prostor historické architektury je „fasádismus“, tedy počínání, které z architektonického díla ponechává pouze vnější slupku. Vnitřní prostor zaniká, a to v obou výše uvedených rovinách.

Má-li být předmětem diskuse vnitřní prostor historické architektury, pak je třeba se nejprve shodnout na základních axiomech.

Smyslem péče o kulturní dědictví je zachovat v minulosti vytvořené hodnoty pro budoucnost, nikoliv nahrazovat tyto existující hodnoty novým dílem. To neznamená, že na dochovaném stavu nelze nic měnit nebo že jej nelze doplňovat. Znamená to, že změny a doplňky by neměly vést k potlačení nebo dokonce zániku existujících hodnot. Obecná diskuse na téma, do jaké míry nebo v jakých mezích se může historický interiér představovat, by byla bezbřehým, a proto planým tlacháním. Diskuse by měla být o tom, v čem je hodnota historického interiéru, na čem všem tato hodnota záleží a co ji charakterizuje. Stanovíme-li objektivně (na základě současného stavu poznání), v čem je hodnota daného historického prostoru, určíme zároveň mantinely pro jeho případnou úpravu. Úpravy jsou možné potud, pokud tato existující kvalita nebude znehodnocena.

I když kulturní hodnota každého prostoru je specifická, přece existují společné obecné znaky, ze kterých je složena. Bude dobré začít hledáním shody v těchto obecných znacích. Bude-li shoda v tom, co obecně tvoří (může tvořit) kulturní hodnotu historického prostoru, bude už poměrně jednoduché pojmenovat tuto hodnotu v konkrétním případě.

Jako podklad k diskusi uvádím (samozřejmě bez nároku na úplnost) následující okruhy, které se podle mého názoru obecně podílejí na celkové kulturní hodnotě historického interiéru:

1) Charakteristická míra a způsob ohraničení prostoru

Pro dvorek nebo nádvoří je charakteristické, že je to volný venkovní prostor. To, že není temperován a že do něj sněží a prší, patří k jeho architektonické podstatě. Pro historickou zahradu bývá – na rozdíl od parku – charakteristické, že se jedná o intimní, do sebe uzavřený a od okolního prostředí oddělený prostor. Zastřežit dvorek znamená v důsledku to samé co udělat průhledné otvory v plné ohradní zdi historické zahrady – zásahem do způsobu a míry ohraničení prostoru se kvalitativně změní jeho charakter. Jiným příkladem téhož je znehodnocení historického interiéru vysazením dveří v muzejních a galerijních expozicích situovaných do historických budov. Zpravidla se totiž jedná o místnosti, které jsou architektonicky koncipované jako uzavřené, svébytné a jasné ohraničené. Z tohoto hlediska je lhostejné, zda se dveře zavírají nebo zda jsou stále otevřené. Jejich fyzickým odstraněním se však zásadním způsobem mění architektonická kvalita dotčeného interiéru.

2) Výtvarná kvalita prostoru charakterizovaná kompozicí, měřítkem, proporcemi, barevností a způsobem osvětlení

Vysokou výtvarnou kvalitu může mít i prostor, který nebyl koncipován jako umělecké dílo – viz například lidová architektura, historické krovy nebo interiéry průmyslových hal. U prostoru záměrně koncipovaného jsou výše uvedené charakteristiky součástí jeho umělecké podstaty a předmět tvůrčího počínu – viz například hledání ideálních proporcí nebo barevnost jako slohový atribut.

3) Výtvarná kvalita prostoru daná uměleckými či uměleckořemeslnými díly, které tvoří součást interiéru

K tomuto bodu patří nejen výzdoba pevně spojená se stavbou, ale v určitých případech i mobiliář či jiné předměty a způsob jejich prezentace. Připomenout lze hrady a zámky. Charakteristickým prvkem kavárny Slávie byl obraz Piják absintu. Podstatnou součástí interiéru průjezdu Staré brněnské radnice je vycpaný krokodýl. Nepochybnou kulturní hodnotu má stará část expozice Národního muzea (minerály).

4) Výtvarná kvalita tvořená přináležitostí k vyššímu celku

Ilustrativním příkladem je třeba enfilada viz bod 1.

5) Autenticita konstrukcí a prvků, jimiž je interiéur tvořen

O historické architektuře platí stejný slogan, jaký užívají výrobci luxusního zboží v reklamě: „originál ničím nenahradíš.“

6) Charakteristický způsob užívání a s ním spojené úpravy

Pro některé interiéry je způsob užívání klíčový. Například základní charakteristikou průjezdu je skutečnost, že se jím se dá fyzicky projet (je to stejné, jako s těmi dveřmi v muzeu. Nejde o to, zda nebo jak často možnost využívána, ale o to, že existuje). Vedle průjezdu jsou podobně charakteristickými prostory například mázhaus nebo půda. Charakteristickým prvkem mléčnice je vodní nádrž, ve které se chladilo mléko. Odstraněním nádrže se prostor mléčnice zásadním způsobem znehodnotí (viz ořesný příklad dvora Hubenov). Charakteristickým prvkem černé kuchyně je komín, atd. Způsob užívání může tvořit velmi podstatnou součást kulturní hodnoty prostoru sám o sobě. Připomenout lze například kultovní stavby. Jiným příkladem mohou být například zavedené historické kavárny a restaurace – viz zaniklá kavárna U hada. Významným hlediskem je i tradice. Například v bývalém premonstrátském klášteře Hradisko v Olomouci je již 200 let vojenská nemocnice. Využití vojenskou nemocnicí je v tomto případě nutno chápat samo o sobě jako kulturní hodnotu. Charakteristický způsob užívání může být spojen i se specifickými užitnými vlastnostmi, například akustikou u hudebního sálu nebo teplotou a vlhkostí u vinného sklepa.

František Kupka, *Vzdor, barevný lept*

zium **Mikuláš Medek – uzavřený problém nebo aktuální fenomén českého umění?** Texty některých z přednesených příspěvků přineslo 13. číslo časopisu *Ateliér*.

Z iniciativy Ústavu dějin umění AV ČR, UHS, České komory architektů a Tiskového odboru AV ČR se 28. května konalo „otevřené diskusní setkání“ **Historický vnitřní prostor – střet zájmů**, kterému je věnována podstatná část tohoto čísla Bulletinu UHS.

UHS a American Joint Distribution Committee zorganizovaly ve čtvrtek 13. června v sále Vzdělávacího střediska židovského muzea v Praze **Symposium Baderových stipendistů**. S referáty vystoupila téměř desítku mladých historiků umění, kteří během uplynulého desetiletí získali stipendium pro výzkum malířství 17. století, poskytované americkým chemikem, sběratelem a mecenášem Dr. Alfredem Baderem.

Centrum fenomenologických bádání Praha uspořádalo ve dnech 13.-16. června své X. mezinárodní kolokvium, tentokrát na téma **Fenomenologie a umění**.

Druhý den Beuronské umělecké školy se konal 15. června v kostele opatství sv. Gabriela na Smíchově. O kostele samotném promluvila Helena Čížinská; Damjan Prelovšek se věnoval vztahům mezi beuronskými umělci a Josipem Plečnikem.

Bohemian Reformation and Religious Practice je název sympozia, které se uskutečnilo 19.-22. června ve Ville Lanna v Praze. Vedle celé řady historických a teologických referátů se zařadila také speciální sekce věnovaná „české reformaci a dějinám umění“, v níž vystoupili Milena Bartlová, Jakub

Kostowski, Milena Kubíková, Zuzana Všecková a Jan Royt.

K 750. výročí založení žďárského kláštera bylo uspořádáno sympozium a setkání historiků **Domus Cisterciana Sarensis** (Žďár nad Sázavou, úterý 3. září). Uměleckohistorické referáty přednesli: Jan Royt, Martine Plouvier, Zdeněk Chudárek, Jan Sedlák a Mojmír Horyna.

Na konferenci Pražské městské elity středověku a raného novověku - jejich proměny, zázemí a kulturní profil (Archiv hl. m. Prahy, 1. a 2. 10) přednesl **Jiří Fajt** (TU Berlin / GWZO Leipzig) referát s názvem „Umělecká reprezentace panovníka a město - imitatio nebo varietas“.

„Sixtinská kaple před Michelangelem: cyklus fresek ze života Kristova a Mojžíše“ byla předmětem přednášky, kterou pro členy Společnosti přátel Národní galerie v Praze 31. října proslovil **Avraham Ronen** (Tel Aviv University).

Letošní, v pořadí již čtrnácté mezinárodní sympozium Historická Olomouc bylo věnováno tématu **Umění a mor**, Konalo se na Katedře dějin umění Filosofické fakulty Univerzity Palackého ve dnech 13. a 14. listopadu.

Na dvě předcházející diskusní setkání k problematice sepulkrálních památek, uskutečněná na půdě Ústavu dějin umění AV ČR, navázalo 15. listopadu setkání třetí: **Mors certa, hora incerta: Sepulkrální kultura a její památky**. Vystoupili při něm Miloslav Pojsl, Karel Muller, Roman Prah, Petr Hrubý, Ivo Hlobil, Zuzana Ludíková, Jan Chlíbač a Jiří Roháček, který byl organizátorem akce. Zveřejnění příspěvků ze sympozia se předpokládá na webové stránce ÚDU AVČR.

Muzeum a změna je název sympozia, které ve dnech 16. až 18. října uspořádaly NM v Praze spolu s Asociací muzeí a galerií a MK ČR, a z nějž bude vydán sborník.

Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze pořádá pod názvem **Umění včera a dnes** druhý ročník cyklu veřejných přednášek, pronesených českými historiky umění, působícími t.č. v zahraničí. Přednášky začínají v 19.00 na VŠUP, nám. Jana Palacha 80, učebna č. 23.

Úterý 26. 11. Jan Jiroušek (Mnichov): K sémiotice intermediality – vztah textů a obrazů

7) Hodnota kultovní a hodnota dokladu spojeného s významnou událostí nebo osobností

Sem patří nejen rodné domky, pracovny a úmrtní lože velikanů a velikánek, ale také autorství významného architekta. Hodnota kultovní (ideová) může být u některých staveb pocítována jako určující. Týká se to samozřejmě kostelů a synagog, včetně problému jejich případného druhotného využití. V dané situaci lze ale jako odstrašující příklad připomenout například záměr pořádat diskotéky v Národním památníku na Vítkově.

8) Výjimečnost

Hodnota interiéru stoupá s tím, jak ubývá srovnatelných příkladů. Příkladem mohou být interiéry v bruselském stylu, které jsou relativně velmi mladé, ale protože většina existujících příkladů již zanikla, jsou vzácné. Z jiného soudku je možno připomenout interiéry historických zemědělských a průmyslových staveb, či unikátně dochované interiéry historických koupelen a záchodů.

9) Hodnota emocionální

Některé prostory vyvolávají emoce. Obecně platí, že emocionální působivost může být ochranyhodnou kvalitou prostoru. Připomenout lze například patos památníků, útulnost některých zaběhaných restaurací, pocit bezpečí či uspokojení z estetického zážitku. Do této kolonky patří i patina. Stejně tak tam patří vůně (smrad) a charakteristické zvuky. Každý dům či každý byt voní jinak. Tikot hodin, bití zvonů nebo charakteristickou zvukovou kulisu máme s některými prostory pevně spojenou. Představme si například, že bychom přišli ráno na Hlavní nádraží a bylo by tam absolutní ticho. Pravděpodobně bychom se necítili dobře – něco by nebylo v pořádku. Emocionální kvalita je těžko uchopitelná, zejména má-li se promítnout do úředního výkonu. Nicméně je velmi podstatná. To, jak na nás působí, je to první, čeho si v interiéru všimneme.

Rostislav Švácha

Proti aroganci

Debata o možnostech obnovy historických prostorů probíhá bohužel ve chvíli, kdy mezi stranou památkářů a stranou tvůrčích architektů plane spor blízký pavlačové hádce.

V myslech mnoha památkářů se už před Listopadem usadilo vědomí, že na celé moderní architektuře ulpěla jakási kolektivní vina za destrukci a devastaci českých historických měst; že samy prostředky moderní architektury jsou s architekturou historickou principiálně neslučitelné a že moderní tvary se proto do historického prostředí vůbec nemají vpouštět. Architekti toto stanovisko zprvu ani nezaregistrovali, třebaže se už před rokem 1989 objevilo v odborném tisku, nepřemýšleli o náležitých protiargumentech a nemálo se pak divili, když se proti nim v posledních třinácti letech mnohokrát použilo. Pomímjím přitom fakt, že tvorba leckterého z nich dává památkářům zapravdu. Když se v poslední době architekti vzpomatovali, začali mnozí z nich smýšlet ostře protipamátkářsky, včetně výzev ke zrušení památkové péče jako instituce. Arogance obou stanovisek, jak toho, jež se staví proti moderní architektuře jako takové, i toho, které žádnou památkovou péči neuznává, se mi nicméně zdá být zřejmá; žádné z nich neodpovídá kulturnosti či vzdělanosti moderního člověka.

Téma obnovy nebo dotváření historických prostorů se teď asi bude jevit jen jako úzký výsek z širokého pole problémů, které mezi architekty a památkáři vyvstávají. Téměř každý historický prostor se mi navíc zdá být dílem natolik jedinečným, že je téměř nemožné navrhnout pro jeho úpravu či restauraci nějaká univerzálnější pravidla. Nezbyvá mi nic jiného než pronést samozřejmosti, banality, kterým snad jen zahrocenost vzpomenuých sporů dodá trochu aktuální a apelativní tón.

Předně si dovoluji tvrdit, že úkol architekta, stojícího před obnovou, rekonstrukcí nebo úpravou historického prostoru, musí vždycky spočívat v tom, že architekt napřed odhalí, jak to původní autor daného interiéru vlastně myslel; že se pokusí pomyslně zrekonstruovat dávný architektův prostorový záměr nebo představu. Pojímát takový historický prostor jen jako materiál k mé vlastní architektonické kreaci, to se mi zdá být pouhou arogancí. Nedůvěřuji prostě takovému postoji,

kteřý chce vřdycky v historickém prostoru udělat něco jiného, než tam bylo, a pokládám takový postoj za projev arogantního smýřlení. Za aroganci bych vřak považoval i jakýkoliv předběžný zákaz vřeho, co se se záměrem původního autora prostoru neslučuje. Existuje totiž mnoho případů, kdy tvořivá úprava historickému interiéru prospěla; kdy teprve ona odhalila jeho skrytou cenu.

Vyslovuji dále přesvědčení, že za kritérium, které rozhodne o únosnosti nových úprav, bychom u historického architektonického prostoru měli pokládat jeho hodnotu či kvalitu. Uznávám, že taková hodnota či kvalita se občas těžko postihuje. Na druhou stranu se mi vřak nejeví jako nepostizitelná. O ceně mnoha historických prostorů nemůže být sporu, dávno už ji kodifikovala kulturní tradice. A u těch, u kterých snad jistota nevládne, může leccos vyjasnit debata, nepovedeme-li ji ovšem z arogantních pozic.

Za další vodítko, smíme-li anebo nesmíme s historickým prostorem něco provést, nám pak může posloužit stupeň jeho zachování; zda jde o dílo ucelené, fragmentární anebo nenávratně poškozené.

Aniž bych chtěl pominout ořidnost mých pokusně zformulovaných pravidel a bezpočet případů, pro něž by se taková pravidla nehodila, mohlo by to konečně znít asi takto: čím je historický prostor hodnotnější a zachovalejší, tím méně si v něm moderní architekt může dovolit, a vice versa.

Vřdy ale bude namístě citlivost obou stran, architektů i památkářů, a vřdy bude namístě snaha pochopit postoj toho druhého: architekta, který asi touží vnést do historického prostoru nový duch, a památkáře, který často bude tvrdit, že ten starý duch stále žije, jen ho stačí oprášit. Oba tyto postoje jsou podle mého názoru správné a legitimní, oba patří do moderní doby, která je oba zplodila.

Co by vřak do ní vřbec patřit nemělo, to spočívá v povýřené aroganci, s jakou se tyto postoje nezřídka prosazují. Budiž mi proto dovoleno vyslovit ještě jedno dodatečné pravidlo: pryč s arogancí!

PERSONALIA

Sedmnáctého září oslavila významné životní jubileum dlouholetá vědecká pracovnice Ústavu (teorie a) dějin umění akademie věd, dcera básníka Jindřicha Hořejšího, PhDr. **Jiřina Hořejší** (*1932). V českém novodobém dějepise umění je s jejím jménem těsně spjat především výzkum pozdně gotické a renesanční architektury v Čechách, stejně jako fenoménu pozdně středověkých historismů, nebo dvorského umění Jagellonců. Výsledky svého soustředěného bádání vtělila do řady větřích i drobnějších studiů a příspěvků, publikovaných (nezřídka ve spolupráci s Jarmilou Vackovou) na stránkách českých i zahraničních odborných časopisů a do monografických zpracování věnovaných renesančnímu umění v Čechách, ať již v samostatné publikaci z roku 1979, na níž se podílela společně s Jarmilou Krčálovou, Jaromírem Neumannem, Emanuelem Pochem a Jarmilou Vackovou, nebo pozdně gotické architektuře v 1. dílu akademických Dějin českého výtvarného umění (1984). Nesporné zásluhy si získala i jako výkonná redaktorka časopisu Umění a obětavá spolupracovnice na řadě projektů Ústavu dějin umění (mj. Umělecké památky Čech, 1977-1982; Encyklopedie českého výtvarného umění, 1975; Kapitoly z dějin českého dějepisu umění, 1987, Nová encyklopedie českého výtvarného umění, 1995).

V adventním čase oslaví své narozeniny ředitelka sbírky umění 19. století Národní galerie v Praze a přední znalkyně umění malířství 19. století v Čechách, PhDr. **Naděřda Blažičková-Horová** (*19. 12. 1942). K zájmu o výtvarnému umění a k následnému studiu dějin umění ji, jako vnučku malíře Oldřicha Blažička a dceru historika umění doc. Oldřicha J. Blažička, přivedlo kultivované rodinné prostředí. Její budoucí odbornou specializaci na malířství 19. století, kterému podnes věnuje všechny své síly a entusiasmus, pak předznamenalo zvolené téma diplomové práce na Karlově universitě, kterou věnovala životu a dílu krajináře Frantiřka X. Procházky. Stejnou věrnost jako tématu svého badatelského zájmu prokazuje i instituci, s níž spojila svůj profesní život. Jako pracovnice Národní galerie připravila nespočetnou řadu výstav věnovaných nejen uznávaným, ale i její zásluhou znovu objevovaným osobnostem českého malířství dnes již předminulého století, mj. F. X. Procházce (1983), Bedřicha

Čtvrtek 28. 11. Jiří Fajt (Berlín): Panovník a město – dvě skici z Prahy lucemburské a jagellonské

Úterý 3. 12. Marek Pokorný (Řím): Dokumenta 11 v čase a prostoru

Úterý 10. 12. Pavel Liřka (Řezno): Malevič a Duchamp – limity moderního umění

Čtvrtek 12. 12. Dalibor Veselý (Londýn): Fragment jako kritický aspekt modernity

Úterý 17.12. Sylva Petrová (Sunderland): Problémy soudobého skla

Cyklus přednášek Collegium Historiae Artium

(Ústav dějin umění AV ČR, Praha 1, Husova 4, 1. patro, č. 117)

25. 9. **Klára Beneřovská** (ÚDU, AV ČR): Karel IV. 1331-1332 v Pavii a Parmě

9. 10. **Jürgen Zimmer** (Berlin): War die rudolfinsche Bildkunst modern?

30. 10. **Vladan Antonovič** (Olomouc / Innsbruck): Ohlasy grafické sbírky arcivévody Ferdinanda Tyrolského

13. 11. **Petr Wittlich** (ÚpDU, FFUK): Černá voda: Pařířské začátky Frantiřka Kupky

27. 11. **Jiří Fajt** (TU Berlin / GWZO Leipzig): Sochařství v Praze 3. čtvrtiny 14. století: Návrh nové chronologie

11. 12. **Martina Pachmanová** (VřUP, Praha): Já je někdo jiný: Případ Toyen
Mimořádná přednářka Collegium Historiae Artium:

Pátek 6. 12., 16:30 **Günther Donath** (Vedoucí stavební hutě domu v Mířni): Der Dom zu Meißen und die Rezipierung parlerischer Bauformen in seiner Architektur „um 1400“

Na Velikonoční pondělí dne 21. dubna 2003 bude slavnostně znovuvysvěcen chrám Panny Marie a sv. Jeronýma benediktynského kláštera „Na Slovanech“. Opatství Emauzy by při té příležitosti chtělo dát prostor odborníkům, aby předněli své názory na význam kláštera nejen v historii Prahy a českých zemí, ale i v řirřích evropských souvislostech. Setkání se uskuteční v prostorách kláštera v Praze-Emauzích v pondělí 28. dubna 2003.

Kontakt: Dr. Klára Beneřovská, CSc., Ústav dějin umění AV ČR, Husova 4, 11000 Praha; benesovska@kav.cas.cz

Havránkovi (1985), Adolfu Kosárkovi (1990), Juliu Mařákovi a jeho žákům (2000), nebo fenoménu historické malby (Dějiny v obrazech, 1996). Bezpečné zvládnutí problematiky, důvěrnou znalost materiálu, stejně jako mimořádný cit pro kvalitu umění 19. století a v neposlední řadě i schopnost syntézy ji předurčily k realizaci dvou expozic v klášteře sv. Anežky České (1991 a 1997) a nejnověji ve Veletržním paláci (2000). Jako hostující kurátorka připravila také dlouhodobější prezentace umění 19. století ze sbírek Galerie hlavního města Prahy na zámku v Tróji (1991 a 1998) a Západočeské galerie v Plzni (2000). Že není "pouze" galerijní pracovnící prokázala také jako autorka mnoha katalogových textů, odborných studií a knižních publikací, z nichž je nutno jmenovat především monografii o krajinářích Bedřichu Havránkovi (1994) a autorský podíl na akademických Dějinách českého výtvarného umění 1780–1890. Je příznačné, že jen stěží uvěřitelné výročí zastihuje jubileum nikoliv v poklidu, ale uprostřed závěrečných prací na velkém projektu, který představuje velká a záslužná retrospektiva díla obdivovaného, ale i zneuznaného "historického" malíře Václava Brožíka. *sla*

Jméno dalšího z jubilantů PhDr. **Ivo Hlobila** (*28. 12. 1942), profesora dějin umění Palackého univerzity v Olomouci a vědeckého pracovníka Ústavu dějin umění AV ČR je v našem povědomí již po několik desetiletí spojeno hned s několika sférami oboru. Známe ho nejen jako zapáleného teoretika památkové péče a restaurování, vysokoškolského pedagoga, který výrazným způsobem spoluvytvářel a spoluvytváří profil olomoucké katedry dějin umění, ale i jako neúnavného organizátora, obětavého člena poradních orgánů, vědeckých a redakčních rad, a last but not least jako významného badatele zaměřeného na umění, architekturu a sochařství středověku a počínající renesance. Výslednicí jeho mezinárodně respektovaného badatelského úsilí se stala nejen početná řada dílčích materiálových zjištění o památkách středověké a raně renesanční architektury a sochařství na Moravě, monografických studií v odborných časopisech a příspěvků v konferenčních sbornících, ale také samostatné publikace. Za všechny lze připomenout monografie o světelském oltáři (1974) či korunovačních klenotech (1993), dále podíl na knize o Olomouci (1984), či na publikaci o percepci italské renesance a humanismu na Moravě (1992, společně s Eduardem Petřem), nebo spoluautorství kolektivních publikací Ústavu dějin umění (Kapitoly z dějin českého dějepisného umění, 1987; Katedrála sv. Víta v Praze, 1994; Nová encyklopedie českého výtvarného umění, 1995), a především pak zásadní koncepční a autorský podíl na katalogu olomoucké části reprezentativní přehlídky pozdně středověkého umění na Moravě (Olomouc 1999). *sla*

Druhého listopadu náhle zemřel PhDr. **Zdeněk Pilar** (*4. 8. 1921), dlouholetý redaktor výtvarné redakce Nakladatelství krásné literatury a umění (později Odeonu), který před svým odchodem do důchodu působil v éře prof. Jiřího Kotalíka jako náměstek ředitele Národní galerie v Praze. Z jeho odborných, uměleckohistorických prací si zaslouží připomenutí především monografie malíře Karla Myslbeka (1954).

Ocenění

U příležitosti týdne vědy a míru udělila ministryně školství 11. listopadu 2002 jednu ze svých cen za výzkum profesoru Ústavu pro dějiny umění filozofické fakulty Univerzity Karlovy Petru Wittlichovi za jeho zásadní přínos k poznání umění české secese.

Redakce Bulletinu děkuje za pomoc při přípravě tohoto čísla PhDr. Věře Laudové a dalším členům UHS.

BULLETIN 2/2002

Ročník 14

Redakční rada Bulletinu: Roman Prahel, Anděla Horová, Lubomír Konečný, Lubomír Slaviček.

Adresa: Bulletin. Uměleckohistorická společnost v Českých zemích, c/o Ústav dějin umění AV ČR, Husova 4, 110 00 Praha 1, CZ

Telefon: (+420) 222 221 654, 221 183 512

Fax: (+420) 222 221 654

E-mail: uhs@post.cz

Podklady pro zveřejnění aktuálních akcí na webových stránkách UHS posílejte prosím Mgr. L. Štuncovi, art.strahov@volny.cz.

Sekretariát UHS: ÚDU AV ČR, Husova 4, 11000 Praha 1

Úřední hodiny:

Členské záležitosti (PhDr. A. Horová) středa 13-17 (E-mail horovaa@seznam.cz, také po předchozí domluvě na tel. č. 221 183 504)

Ostatní agenda UHS (P. Machalíková) pondělí 10-15

Ve dnech 7. a 8. listopadu 2002 proběhlo v Brně a v Předklášteří pracovní setkání u **příležitosti průzkumu a restaurování Porta Coeli** – západního portálu kláštera cisterciáků v Předklášteří u Tišnova. Konferenci organizovalo Brněnské biskupství, vědeckým garantem konference byla Klára Benešová (Ústav dějin umění AV ČR). Příspěvky zahraničních a českých a moravských badatelů vyjdou ve speciálním sborníku Porta coeli restaurata 2000-2002.

Pozvánka k vystoupení na mezinárodní konferenci

"Místní strategie – mezinárodní ambice. Moderní umění a střední Evropa let 1918-1968"

Ústav dějin umění AV ČR s podporou New York University Prague připravuje na dny 11.-14. června 2003 mezinárodní konferenci, která se bude zabývat statutem moderního i avantgardního umění ve střední Evropě.

Bude se zabývat problematikou vnitřních interakcí tohoto regionu v éře moderního umění, ale i dějinami historiografie moderního umění, zaměřenými na celek střední Evropy. Dotkne se otázek identity a regionalismu, vztahu lokálního a centrálního či také mezinárodního a domácího, problému lokálních center a ismů, otázky působení velkých osobností v regionu a podmínek jejich působení.

Jednací řečí je angličtina.

Zájemce o danou problematiku vyzýváme k zaslání jednostránkových abstraktů (tezí) navrhovaného referátu (max. 20 minut, tj. 7 normostran), a to **nejpozději do 15. února 2003**. Nezapomeňte, prosím, připojit kontaktní adresu, telefon a případně e-mailové spojení, a rovněž jednostránkový profesionální životopis.

Vaši přihlášku s uvedenými podklady zašlete, prosím, na adresu: Dr. Vojtěch Lahoda, Ústav dějin umění AV ČR, Husova 4, Praha 1, Česká republika (e-mail: lahoda@kav.cas.cz) nebo: Dr. Lenka Bydžovská, tamtéž (e-mail: bydzovska@kav.cas.cz).

Vybraní referenti budou informováni koncem února.

**ČTĚTE PROSÍM AKTUALIZOVANOU
WEBOVOU STRÁNKU
www.udu.cas.cz/uhs
PIŠTE NÁM TAKÉ
NA E-MAILOVOU ADRESU
uhs@post.cz**